

Nr 294.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 24 mars 1938 (nr 96) om understödsföreningar; given Stockholms slott den 22 maj 1942.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet hållna protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogat förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 24 mars 1938 (nr 96) om understödsföreningar.

GUSTAF.

Gustav Möller.

Förslag

till

Lag

angående ändring i vissa delar av lagen den 24 mars 1938 (nr 96) om understödsföreningar.

Härigenom förordnas, att 3 och 55 §§ lagen den 24 mars 1938 om understödsföreningar ävensom övergångsbestämmelserna till samma lag skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

3 §.

Understödsförening skall bestå av minst etthundra eller, där föreningen allenast avser att bereda ålderspension eller understöd utgående i kapital en gång för alla vid uppnående av viss ålder (*kapitalunderstöd vid livsfall*) eller ålderspension och sådant understöd i förening, av minst femtio medlemmar.

Avser förening att bereda invalid- eller överlevelsepension utan samband med ålderspension, att bereda sjukhjälp i form av understöd i penningar för varje dag (*sjukpenning*) för längre tid än nittio dagar för ett sammanhängande sjuklighetstillstånd eller att i annat fall än i första stycket sägs meddela understöd, utgående i kapital en gång för alla (*annat kapitalunderstöd*) till högre belopp än femhundra kronor för en medlem, skall föreningen bestå av minst femhundra medlemmar.

Därest särskilda omständigheter därtill föranleda, må tillsynsmyndigheten beträffande viss förening medgiva undantag från tillämpningen av den för föreningen jämlikt första eller, i fråga om beredande av pension eller kapitalunderstöd, jämlikt andra stycket gällande föreskriften angående minsta medlemsantal, och skall i sådant fall tillsynsmyndigheten bestämma det antal medlemmar, varav föreningen minst skall bestå. Beträffande befogenhet för tillsynsmyndigheten att eljest i visst fall meddela understödsförening befrielse från tillämpningen av den för föreningen gällande föreskriften angående minsta medlemsantal stadgas i 47 §.

I den — — — fasta belopp.

Understödsförening må icke meddela kapitalunderstöd till högre belopp än fyratusen kronor för en medlem. Om särskilda omständigheter därtill föranleda, må dock tillsynsmyndigheten medgiva viss förening att meddela kapitalunderstöd till högre belopp.

Där ej — — — föreningens understödsverksamhet.

55 §.

1 mom. Likvidatorerna åligger att ofördröjligen söka kallelse å föreningens okända borgenärer samt att förteckna dess tillgångar och skulder.

2 mom. Inom två månader efter varje kalenderårs slut skola likvidatorerna

hos tillsynsmyndigheten lämna förvaltningsberättelse, underskriven av samtliga likvidatorer ävensom av god man, där sådan förordnats.

I förvaltningsberättelsen skola redovisas inkomster och utgifter under året samt tillgångar och skulder vid årets slut ävensom lämnas upplysning om likvidationens gång. Finner tillsynsmyndigheten nödigt att infordra ytterligare upplysningar, skola de ofördröjligen lämnas.

Har likvidationen ej avslutats inom två år, skola i nästa förvaltningsberättelse uppgivas de hinder, som mött.

Likvidatorerna vare pliktiga att när som helst bereda tillsynsmyndigheten eller dess ombud tillfälle att inventera föreningens medel samt granska föreningens räkenskaper och övriga handlingar. När föreningssammanträde skall hållas, skola likvidatorerna underrätta tillsynsmyndigheten i god tid dessförrinnan och lämna dess ombud tillträde till sammanträdet.

3 mom. Visar likvidator uppenbarligen motvilja eller försummelse vid fullgörande av sitt uppdrag, äge rätten på anmälan av tillsynsmyndigheten, efter likvidatorns hörande, entlediga honom och förordna annan i hans ställe. Om så sker, skall rätten eller domaren ofördröjligen meddela tillsynsmyndigheten den nye likvidatorns fullständiga namn ävensom hans nationalitet och hemvist.

Övergångsbestämmelser.

Denna lag — — — nedan stadgas.

1 mom. Med avseende å understödsförening, som vid nämnda tid är registrerad enligt äldre lag, skall gälla följande.

1) Äldre lag skall fortfarande äga tillämpning intill dess tillsynsmyndigheten på ansökan av föreningen förklarar föreningens stadgar stå i överensstämmelse med föreskrifterna i den nya lagen samt vara betryggande för medlemmarna och övriga understödsberättigade ävensom i övrigt upprättade på ett med hänsyn till verksamhetens art och omfattning lämpligt sätt.

Vid ansökningen skola vara fogade

a) två exemplar av föreningens stadgar i den lydelse de skola hava efter övergången till den nya lagen,

b) i två exemplar avskrift av protokoll, samt i förekommande fall jämväl av annan handling, utvisande att stadgarna i deras nämnda lydelse blivit i föreskriven ordning antagna,

c) uppgift om medlemmarnas antal,

d) därest stadgarna icke blivit jämlikt äldre lag av tillsynsmyndigheten godkända, försäkringsteknisk utredning rörande beräkningen av de i stadgarna angivna avgifterna; dock att, där föreningen endast skall bereda understöd vid arbetslöshet eller meddela sjukpenning för högst nittio dagar för ett sammanhängande sjuklighetstillstånd eller sjukvårdsersättning eller bägge dessa understöd i förening, i stället må vid ansökningen fogas för bedömande av nämnda avgifters tillräcklighet erforderliga uppgifter, avfattade enligt av tillsynsmyndigheten fastställda formulär.

De vid a) och b) angivna handlingarna skola vara till riktigheten styrkta av notarius publicus eller med styrelseledamöternas egenhändiga, bevittnade

namnunderskrifter. Uppgiften om medlemmarnas antal skall vara bestyrkt genom styrelseledamöternas egenhändiga, bevittnade namnunderskrifter.

Försäkringsteknisk utredning skall enligt av tillsynsmyndigheten fastställda grunder upprättas av person, vilken innehar behörighet att utöva befattnings såsom aktuarie vid livförsäkringsbolag eller av tillsynsmyndigheten förklarats behörig att upprätta utredningen.

Har någon vid ansökningen om förklaring mot bättre vetande meddelat oriktig uppgift eller, där vid ansökningen fogad försäkringsteknisk utredning är oriktig, mot bättre vetande upprättat utredningen eller med vetskap om dess oriktighet ingivit den, vare lag som i 86 § sägs.

2) Förklaring, som — — — motsvarande tillämpning.

3) Därest för — — — sagda tid.

4) Där särskilda skäl föreligga, äger Kungl. Maj:t för viss förening medgiva, att förklaring, som omförmäles vid 1), må avgivas och föreningen därefter fortsätta verksamheten utan hinder av att dess stadgar icke uppfylla föreskriften, att avgifternas upptagande icke må göras beroende av inträffade försäkringsfall.

5) Vid tillämpningen av 15 § första stycket skall såsom registreringsåret anses det år, då föreningen vunnit förklaring, varom vid 1) sägs.

6) Avgives förklaring, varom vid 1) sägs, skall anteckning därom göras i understödsföreningsregistret.

2 mom. Där enligt — — — sägs iakttagas.

1) Beslut om sådan ändring av stadgarna, som erfordras för att föreningen skall kunna vinna förklaring enligt 1 mom. vid 1), eller om överlåtelse av föreningens rörelse eller viss del därav å understödsförening, vilken vunnit sådan förklaring eller blivit registrerad efter den 30 juni 1938, skall anses giltigt, därest det å sammanträde biträts av minst tre fjärdedelar av de röstande samt varder gillat av tillsynsmyndigheten; dock att, där för beslutets giltighet är i stadgarna uppställt villkor utöver vad enligt äldre lag är bestämt, sådant villkor skall lända till efterrättelse.

2) Ansökan om förklaring enligt 1 mom. vid 1), åtföljd av de i samma moment vid 1) a—d angivna handlingarna, skall för att upptagas till prövning hava inkommit till tillsynsmyndigheten beträffande förening, som uteslutande bereder understöd vid arbetslöshet, före den 1 januari 1943, i fråga om förening, som meddelar enbart kapitalunderstöd, före den 1 juli 1943, beträffande förening, som meddelar enbart sjukhjälp eller därjämte kapitalunderstöd, före den 1 juli 1944 och i fråga om förening, som meddelar pension, före den 1 juli 1945.

3) Därest föreningen icke på ansökan, som inkommit till tillsynsmyndigheten före den i detta mom. vid 2) stadgade tiden, vunnit förklaring enligt 1 mom. vid 1) och icke heller trätt i likvidation eller försatts i konkurs, förklare tillsynsmyndigheten, att föreningen skall träda i likvidation, och förordne en eller flera likvidatorer att verkställa densamma, i vilket fall skall så anses, som om förklaringen och förordnandet meddelats av domstol jämlikt 82 § äldre lag. Vad nu sagts skall även gälla, där föreningen, sedan dess egen-

dom avträtts till konkurs, jämlikt 66 § andra stycket äldre lag beslutat fortsätta sin verksamhet; och skall vid tillämpning av 60 och 61 §§ äldre lag iakttagas, att vad där sägs angående den tid, då beslutet att föreningen skulle träda i likvidation meddelades av domstol, i stället skall avse tiden för beslutet om egendomsavträde.

3 mom. Förseelse mot — — — blivit begången.

4 mom. Där i — — — nya lagen.

5 mom. Vad i 1 mom. vid 1—4) och 2 mom. stadgas gäller icke för erkänd sjukkasse. Har sådan kassa icke före den 1 januari 1943 hos tillsynsmyndigheten anmält överlåtelse av rörelsen och icke heller trätt i likvidation eller försatts i konkurs, skall tillsynsmyndigheten meddela kassan förklaring av innehåll, som omförmäles i 1 mom. vid 1).

Om i kassans stadgar förekommer hänvisning till någon i äldre lag meddelad föreskrift, som ersatts genom bestämmelse i den nya lagen, skall denna bestämmelse i stället tillämpas.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1942.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den
30 april 1942.*

Närvarande.

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Efter gemensam beredning med chefen för justitiedepartementet anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, frågor om *ändring i vissa delar av lagen om understödsföreningar jämte därtill hörande övergångsbestämmelser* samt anför:

Inledning.

Enligt den i 1 § lagen den 24 mars 1938 (nr 96) om understödsföreningar givna definitionen är understödsförening en förening för inbördes bistånd, som avser att utan affärsmässigt drivande av försäkringsrörelse idka verksamhet, vilken är att hänföra till personförsäkring. Såsom exempel på föreningar med sådan verksamhet angivas i samma lagrum föreningar, som 1) bereda medlem pension efter avgång från tjänst, efter uppnående av viss ålder eller vid bestående förlust eller nedsättning av arbetsförmågan (invaliditet); 2) vid medlems död utbetala ett kapitalbelopp till bestridande av kostnaderna för hans begravning eller såsom understöd åt hans familj eller särskilt insatt förmånstagare; 3) meddela pension åt avliden medlems änka eller barn; 4) bereda sjukhjälp eller moderskapshjälp; samt 5) bereda understöd vid arbetslöshet.

Lagen äger dock enligt 90 § icke tillämpning å anstalt, för vars utfästelser staten eller kommun är ansvarig, eller å sådan pensionskassa för i offentlig tjänst anställda personer, vilken av Konungen förklarats undantagen från lagens tillämpning, eller å fackförening, fackförbund eller annan liknande förening för vårdande av yrkesangelägenheter av anledning att densamma meddelar understöd vid arbetslöshet.

Enligt lagens 2 och 67 §§ skola samtliga understödsföreningar registreras hos en tillsynsmyndighet, som beträffande varje grupp av föreningar med likartad verksamhet är gemensam för hela riket. Jämlikt 1 § kungörelsen den 8 november 1912 (nr 304) angående tillsyn å understödsföreningar m. m. i dess lydelse enligt kungörelsen den 24 mars 1938 (nr 100) skall denna tillsynsmyndighet för föreningar, som uteslutande avse att bereda understöd vid arbetslöshet, vara socialstyrelsen och för övriga föreningar pensionsstyrelsen.

Utförliga bestämmelser finnas i understödsföreningslagen till tryggande av de utfästa förmånerna, exempelvis regler om avgiftsberäkning, fondbildning, minsta medlemsantal för olika slag av föreningar, maximering av kapitalunderstödens belopp etc. Dessa bestämmelser äro i det hela strängare än enligt äldre lagstiftning.

Beträffande vissa slag av understödsföreningar, nämligen erkända sjuk-kassor och erkända arbetslöshetskassor, gälla utöver bestämmelserna i understödsföreningslagen särskilda stadganden i förordningen den 26 juni 1931 (nr 280) om erkända sjuk-kassor och förordningen den 15 juni 1934 (nr 264) om erkända arbetslöshetskassor, båda förordningarna sedermera flera gånger ändrade.

1938 års understödsföreningslag trädde i kraft den 1 juli samma år. De nya bestämmelserna gälla i princip även föreningar, som blivit registrerade enligt äldre lagstiftning. Dock medgivas dessa en jämförelsevis lång anpassningstid, nämligen till den 1 januari 1943. Närmare bestämmelser härom återfinnas i övergångsbestämmelserna, till vilka jag senare återkommer.

Oaktat numera endast kort tid återstår av den nyssnämnda övergångstiden, har de äldre föreningarnas anpassning till den nya lagen endast i ringa omfattning blivit genomförd. Från flera håll har därför hemställts, att vissa eftergifter måtte göras från stadgandena om minsta medlemsantal och försäkringsteknisk soliditet liksom beträffande föreskrifterna om maximering av kapitalunderstödet belopp. Dessa eftergifter skulle i första hand gälla de äldre föreningarna men i viss mån även föreningar, som registreras först efter ikraftträdandet av 1938 års lag. Även har föreslagits, att övergången måtte underlättas genom statsbidrag. Yrkanden hava vidare framställts om förlängning av övergångstiden och i samband därmed har ifrågasatts, att närmare bestämmelser skola givas om de åtgärder, som före utgången av denna tid böra vara vidtagna. Slutligen hava vissa mera speciella frågor uppkommit, nämligen om innebörden av det i lagen förekommande uttrycket kapitalunderstöd »för en medlem», huruvida rösträtt må utövas å tider mellan förenings-sammanträdena samt, där förening trätt i likvidation, angående skärpt kontroll över likvidatorerna.

Jag ämnar nu upptaga dessa frågor till behandling var för sig.

Eftergifter från föreskrifterna om minsta medlemsantal och försäkringsteknisk soliditet.

Gällande bestämmelser.

Enligt lagen om understödsföreningar skall sådan förening bestå av minst ethundra eller, där föreningen allenast avser att bereda ålderspension, av minst femtio medlemmar (3 § första stycket). Avser förening att bereda invalid- eller överlevelsepension utan samband med ålderspension, skall föreningen bestå av minst femhundra medlemmar. Där särskilda omständigheter därtill föranleda, må tillsynsmyndigheten beträffande viss förening tillåta lägre minimiantal än de nu angivna (3 § tredje stycket). Om en för-

ening avser att bereda sjukpenning för längre tid än nittio dagar för ett sammanhängande sjuklighetstillstånd eller att meddela kapitalunderstöd (engångsbelopp) å mer än 500 kronor för en medlem, skall föreningen likaledes bestå av minst femhundra medlemmar; från denna föreskrift finnes icke någon motsvarande dispensmöjlighet. Dock må enligt 47 §, om medlemsantalet nedgått under det föreskrivna, tillsynsmyndigheten på särskilda villkor medgiva föreningen att fortsätta sin verksamhet med mindre antal medlemmar än tidigare varit bestämt.

Enligt 13 § understödsföreningslagen skola till verksamhetens bedrivande upptagas fasta medlemsavgifter. Dessa skola vara så avvägda, att de i förening med andra för verksamheten avsedda inkomster må antagas förslå till infriande av förfallna utfästelser, förvaltningskostnader och övriga utgifter ävensom till föreskriven fondbildning. Avgifternas upptagande får icke göras beroende av inträffade försäkringsfall.

Understödsförening skall enligt 15 § samma lag med vissa mellanrum — i regel vart femte år — upprätta försäkringsteknisk utredning av föreningens ställning vid föregående års slut; dylik skyldighet åligger dock ej förening, som endast bereder arbetslöshetsunderstöd eller sjukpenning under högst nittio dagar eller sjukvårdsersättning. Från angivna skyldighet må tillsynsmyndigheten helt eller delvis befria förening, då dess rörelse är av mindre omfattning eller eljest skälig anledning till befrielse föreligger. Förening äger rätt att om den så önskar anlita tillsynsmyndigheten för utredningens upprättande.

I 17 och 18 §§ givas utförliga stadganden om bildande av premiereserv och säkerhetsfond. Detta gäller dock endast förening, som icke är antagen till erkänd sjukkasse och som meddelar sjukpenning för längre tid än etthundra-tio dagar för varje tidsperiod av tolv månader eller för tid utöver tre år för ett sammanhängande sjuklighetstillstånd, och vidare förening, som meddelar kapitalunderstöd till högre belopp än 500 kronor för en medlem ävensom förening, som bereder pension. För erkända sjukkassor finnas bestämmelser om fondbildning i 35 § av 1931 års förordning om erkända sjukkassor och för erkända arbetslöshetskassor i 27 § av 1934 års förordning om erkända arbetslöshetskassor. För övriga understödsföreningar stadgas i fråga om fondbildning endast (16 § understödsföreningslagen), att uppkommande årsöverskott skall avsättas till fond, där ej tillsynsmyndigheten medgiver undantag.

Understödsförening skall som nämnts registreras hos tillsynsmyndigheten. Registrering skall vägras, om föreningens stadgar eller beslut, som anmäles för registrering, icke överensstämmer med lagens föreskrifter (70 §). Därest understödsförening driver verksamhet utan att vara registrerad, straffas med böter den som deltagit i åtgärd å föreningens vägnar eller i beslut därom (85 §).

Den år 1938 beslutade nya lagstiftningen om understödsföreningar tillkom huvudsakligen i syfte att vinna ökad ekonomisk trygghet för dessa föreningars utfästelser. Den tidigare gällande lagstiftningen avsåg väsentligen att giva rent föreningsrättsliga bestämmelser och därjämte reglera den tillsyn över

föreningarnas verksamhet, som påkallades av att verksamheten gränsade till eller var en art av försäkringsverksamhet. Däremot lämnade äldre lag verksamheten i det hela obunden av ekonomiska bestämmelser. Registrering kunde ske med eller utan godkända stadgar, och bortsett från de statsunderstödda understödsföreningarna var det endast beträffande pensionskassor och föreningar, som registrerats med godkända stadgar, som en försäkringsteknisk kontroll från statens sida ansågs berättigad och behövlig. Åt föreningarna själva var det i regel överlämnat att efter gottfinnande planera och bedriva verksamheten, vilket hade till följd, att den ofta vilade på ekonomiskt osäkra grunder. En närmare redogörelse för den äldre lagstiftningen och dess verkningar har jag lämnat i den till 1938 års riksdag avlämnade propositionen nr 19 med förslag till lag om understödsföreningar m. m., till vilken jag därutinnan ber att få hänvisa.

Till grund för nämnda proposition låg ett av dåvarande tillsynsmyndigheten för samtliga understödsföreningar, nämligen *socialstyrelsen*, avgivet yttrande, vari anförts följande:

Bristen på teknisk övervakning och kontroll av understödsföreningarnas verksamhet har redan medfört och kan väntas ytterligare medföra följder, ägnade att äventyra denna verksamhets sunda utveckling och därmed möjligheterna för enskilda medborgare att genom delaktighet i verksamheten trygga sig emot oförutsedda ekonomiska risker. Det torde emellertid icke vara förenligt med nutida uppfattning av statsändamålet, att den enskilde lämnas utan bistånd och skydd, då det gäller en verksamhet av sådan betydelse för honom och av sådan omfattning som den av understödsföreningarna bedrivna. Men dylikt bistånd och skydd torde icke kunna åstadkommas på annan väg, än att staten fordrar, att understödsföreningsverksamheten från början skall vara fotad på och bedrivs efter för soliditeten betryggande grunder, ävensom övervakar, att så blir fallet.

Vid övervägandet av de åtgärder på lagstiftningens område, som kunna ifrågakomma för ernående av större ekonomisk säkerhet beträffande understödsförenings utfästelse än för närvarande, måste utgångspunkten vara, att verksamheten är en art av försäkringsrörelse. Vill man söka åstadkomma, att understödsföreningarnas verksamhet blir i möjligaste mån säkerställd, torde vara ofrånkomligt, att försäkringstekniska synpunkter och metoder komma till tillämpning dels vid uppgörandet av de ekonomiska grunderna för verksamheten och dels för bedömandet av den ekonomiska utvecklingen under rörelsens gång. Några andra metoder för bedömandet av den ekonomiska säkerheten hos föreningarna stå nämligen icke till buds.

Att vid säkerhetsfrågans avgörande beträffande understödsföreningarna låta sig helt ledas av försäkringstekniska synpunkter synes dock icke vara påkallat eller lämpligt. Understödsföreningsväsendet har karaktären av en i försäkringsform bedriven folklig självhjälpsrörelse, där samhörighetskänslan och viljan till inbördes bistånd varit och är i hög grad bestämmande för verksamhetens gestaltning. Ett strängt genomförande av försäkringstekniska principer skulle därför säkerligen i många fall, särskilt där verksamheten är av mindre omfattning eller av jämförelsevis enkel beskaffenhet, vara för rörelsen väsensfrämmande och sannolikt även få direkt skadliga verkningar. Därtill kommer, att rättigheter och skyldigheter, som må finnas föreskrivna i en understödsförenings stadgar, kunna ändras i ena eller andra riktningen genom av föreningen i laga ordning fattade beslut. Det synes uppenbart, att

detta förhållande onödiggör så rigorösa fordringar i försäkringstekniskt avseende, som måste uppställas för ett försäkringsbolag, där den enskilde försäkringstagarens rätt gentemot bolaget är fastställd genom ett individuellt försäkringsavtal, vilket i regel icke kan hävas eller ändras utan ömsesidig överenskommelse.

I den nyssnämnda propositionen förklarade jag mig instämma i de nu anförda synpunkterna och yttrade:

Lagen om understödsföreningar ger, till skillnad från lagarna om bankrörelse och om försäkringsrörelse, mycket ofullständiga regler rörande de ekonomiska betingelserna för den av lagen omfattade verksamheten, och kontrollen över denna är väsentligen av rent formell art. Åt understödsföreningarna själva har alltså i huvudsak överlämnats att efter eget gottfinnande planera och bedriva verksamheten. Såsom skäl härför hava framhållits olägenheterna av att binda denna i många skiftande former framträdande folkliga och socialt värdefulla självhjälpsrörelse med föreskrifter, vilka kunde befaras utan motsvarande nytta hindra utvecklingen av densamma. Denna synpunkt bör förvisso alltjämt beaktas. Emellertid bidrager å andra sidan en dylik i och för sig önskvärd utveckling till att framhäva behovet av offentlig garanti för att rörelsen ifråga bedrivs i ekonomiskt sunda former. Med den omfattning understödsföreningsväsendet numera erhållit kan det allmänna knappast underlåta att påtaga sig ett visst ansvar för att de talrika och i regel mindre väl situerade föreningsmedlemmarna erhålla full valuta för sina till föreningarna överlämnade besparingar, vilka, såsom utredningen i detta ärende utvisar, sammanlagt uppgå till högst betydande belopp. Såsom stöd för kravet på skärpt offentlig kontroll kan också med skäl åberopas de invecklade kalkyler, varmed en även i enkla former bedriven försäkringsverksamhet har att arbeta, och vilka kalkyler man icke kan förvänta att föreningsmedlemmarna och knappast heller föreningarnas funktionärer skola kunna till fullo behärska. Att svarare faktiska missförhållanden hittills sällan kommit till synes kan visserligen med glädje konstateras men utgör enligt min mening icke tillräcklig anledning att underlåta eller uppskjuta en i och för sig motiverad reform. Mot ett uppskov talar för övrigt även det förhållandet, att den sedan några år sjunkande räntenivån ävensom den alltjämt fortgående höjningen av medellivslängden kunna befaras för åtskilliga föreningar hava medfört hittills icke fullt klarlagda ofördelaktiga konsekvenser.

Allt fortfarande bör dock tillbörlig hänsyn tagas därtill, att alltför tyngande säkerhets- och kontrollföreskrifter kunna befaras menligt inverka på fortbeståndet och den vidare utvecklingen av understödsföreningsväsendet.

I fråga om de överväganden, som ledde till att för olika grupper av understödsföreningar stadgades olika minimiantal medlemmar och olika krav på försäkringsteknisk soliditet må hänvisas till den nyssnämnda propositionen. Därur må här följande återgivas.

Socialstyrelsen yttrade:

Vad medlemsomslutningen beträffar synes man lämpligen kunna nöja sig med, förutom den undre medlemsgränsen för att föreningen överhuvudtaget skall få driva verksamhet, en enda ytterligare medlemsgräns att gälla för det fall, då verksamheten nått viss större omfattning eller eljest är ur risksynpunkt i särskild grad utsatt. Först berörda gräns torde öberoende av verksamhetens art kunna bestämmas till *ett*hundra medlemmar. Sjuncker medlemsantalet under denna gräns, kan man nämligen knappast längre påräkna sådan utjämning i riskhänseende, som överhuvudtaget är en förutsättning för för-

säkringsverksamhet. Ett undantag bör dock gälla beträffande pensionskassa, som har uteslutande till ändamål att bereda ålderspension. Såsom i det följande skall närmare utvecklas, är nämligen en sådan verksamhet mindre utsatt för ekonomiska rubbningar till följd av tillfälliga fluktuationer än annan försäkringsrörelse. Man synes därför kunna nöja sig med en lägre medlemsgräns, i vilket hänseende styrelsen föreslår *femtio* medlemmar. Det minsta medlemsantalet för en förening, som vill driva en verksamhet, för vilken på grund av utfästelsernas större omfattning mera stränga bestämmelser böra gälla i försäkringstekniskt hänseende, vill styrelsen åter föreslå till *femhundra*.

Utfästes kapitalunderstöd överstigande 500 kronor, skola föreningens stadgar vara av tillsynsmyndigheten godkända. Genom denna föreskrift är en mycket bestämd gränsskillnad fastslagen mellan hithörande föreningar och övriga livförsäkringsföreningar. Så har uppenbarligen skett med hänsyn till såväl den större betydelse, understödet i detta fall har för medlemmarna, som också, och måhända i främsta rummet, till de större krav som ur försäkringsmässiga synpunkter böra uppställas för verksamhetens tryggande. Dessa krav böra utan tvivel allttjämt vidhållas.

Jämförelsevis mest egenartad är den understödsföreningsverksamhet, som utövas av *pensionskassorna*. Utmärkande för denna verksamhet och ägnat att motivera en i särskild grad betryggande försäkringsmässig anordning är understödets storlek och betydelse för de försäkrade. En pension eller livränta representerar i allmänhet även vid ett förhållandevis litet årligt belopp ett ganska betydande värde och avser oftast att utgöra ett väsentligt bidrag till vederbörandes åldersförsörjning eller försörjningen av de efterlevande vid hans död. Då medlen till understödet skola åstadkommas huvudsakligen eller till avsevärd del genom avgifter under den medlemstid, som föregår pensionsfallet, erfordras uppenbarligen, att dessa avgifter omsorgsfullt avvägas samt lika sorgfälligt genom fondering tillvaratagas och förvaltas.

Under anförda förhållanden böra fordringarna i säkerhetsavseende med avseende på pensionskassorna vara strängare än i allmänhet ansetts erforderligt i fråga om sjukkassor och begravningskassor. Sålunda bör i princip envar pensionskassa vara underkastad lika betryggande bestämmelser rörande avgifter och fondbildning, som nu gälla för understödsföreningar med godkända stadgar. Emellertid torde å andra sidan vissa jämkningar med avseende å de fordringar i försäkringstekniskt hänseende, som detta innebär, kunna företagas med hänsyn till de förhållanden, under vilka pensionskassorna i regel utöva sin verksamhet. I det övervägande antalet fall är pensionskasseverksamheten nämligen anknuten till visst företag och avsedd sålunda att förmedla en pensionering av företagets personal eller personalens efterlevande, med eller utan bidrag eller annat ekonomiskt stöd av företagaren. Merendels är därvid anslutningen till pensionskassan obligatorisk för personalen på grund av avtal. Där så är förhållandet garanteras en fortgående rekrytering av medlemmar — i regel unga och hänförliga till en ganska begränsad åldersgrupp — vilket oftast medgiver en enhetlig avgiftsbestämning enligt försäkringstekniska grunder i övrigt.

Men även i fråga om medlemsomslutningen böra fordringarna kunna jämkas med hänsyn till pensionskassornas anförda uppgift att förmedla pensioneringen av de anställda vid något företag. Vid bedömandet av frågan om medlemsomslutning bör beaktas i första hand, att förhållandena med avseende å faran för mera tillfälliga störningar i verksamhetens förlopp gestalta sig olika alltefter verksamhetens art, i vilket hänseende pensionskassorna kunna på ett naturligt sätt uppdelas i trenne väsentligen olika grupper, nämligen dels kassor, som endast meddela ålderspensioner åt med-

lemmarna då de uppnått stadgad pensionsålder, dels kassor, som bereda ålderspensioner i förening med pensioner åt medlemmarnas efterlevande, och dels slutligen kassor, som utfästa pensioner åt de efterlevande utan samband med ålderspensioner.

Inom de förstnämnda kassorna göra sig de tillfälliga fluktuationerna i verksamhetsförloppet i jämförelsevis ringa grad gällande, åtminstone till den del de gå i ogynnsam riktning. Fluktuationer av det ogynnsamma slaget betingas nämligen till väsentlig del av tillfällig minskning i dödligheten bland de försäkrade, som dock enligt sakens natur näppeligen kan tänkas få större dimensioner. En mera katastrofartad tillfällig dödlighetsminskning är sålunda överhuvudtaget knappast tänkbar. Ett motsatt förhållande äger rum med avseende å den pensionsförsäkring, som avser att bereda pensioner till efterlevande utan samband med ålderspension. Vid tätare dödsfall, föranledda exempelvis genom olyckshändelse av större omfattning eller av pågående farsot, kan kassans ekonomi drabbas av en påkänning av mer eller mindre katastrofartad styrka. I det fall slutligen, då pensionskassa meddelar ålderspension i förening med pensioner till efterlevande, är visserligen en anhopning av dödsfall i och för sig ägnad att åsamka kassan en större förlust, men därigenom att kassan samtidigt undslipper att utbetala de ålderspensioner, som blivit utfästa till de genom dödsfallen avgångna medlemmarna, uppväges förlusten i förra fallet av den vinst, som kassan gör i det senare fallet.

Då det gäller att med största möjliga beaktande av de förhållanden, varunder pensionskassorna i regel utöva sin verksamhet, säkerställa en pensionskassa med hänsyn till de tillfälliga riskerna, böra tydligen på grund av nyss anförda omständigheter dessa krav ställas olika beträffande de olika slagen kassor. I anslutning härtill torde man i fråga om de kassor, som meddela allenast ålderspension, kunna åtnöja sig med att fordra ett medlemsantal av allenast *femtio*, medan de kassor, som meddela ålderspension i förening med överlevelsepension, böra ha minst *ettihundra* medlemmar. Där efterlevandepensioner meddelas utan samband med ålderspension, torde det däremot vara ofrånkomligt, att fordringarna i fråga om medlemsomslutning ställas väsentligt högre. I detta fall bliva förhållandena i riskhänseende jämförliga med förhållandena inom en förening, som utfäster kapitalunderstöd vid dödsfall till mer avsevärt belopp. Liksom för livförsäkringskassorna bör man därför för ifrågakvarande kategori pensionskassor fordra ett medlemsantal av minst *femhundra*.

Ett särskilt slag av pensionsförsäkringsverksamhet uppkommer, då pension eller därmed jämförligt understöd meddelas i händelse den försäkrade före uppnådd pensionsålder drabbas av arbetsoförmåga eller invaliditet eller ett sjukdomsfall av långvarig beskaffenhet. Skall pensionen eller understödet därvid utgå med belopp jämförligt med vad som vid en efter uppnådd normal pensionsålder utgående egenpension förekommer, blir tydligen verksamheten förknippad med en väsentligen mera riskbetonad utbetalningsskyldighet än den vanliga ålderspensionsförsäkringen. Enligt styrelsens mening kunna därför samma fordringar i berörda hänseenden uppställas beträffande de nu angivna båda slagen av pensionskasseverksamhet.

I de fall, då en pensionskassa upprättas för allmän anslutning och sålunda icke direkt syftar till att förmedla pensioneringen för personalen vid visst företag eller för sådan personals efterlevande anhöriga, måste större försiktighet iakttagas.

I propositionen till 1938 års riksdag anförde jag bland annat följande.

En försäkringsrörelse måste, för att undgå en anstrykning av äventyrlighet

och hasard, vara baserad på en något så när omfattande försäkringsstock. Såsom socialstyrelsen framhållit, kan dock kravet i detta hänseende ställas väsentligt olika för rörelser av olika art och omfattning. Vad särskilt understödsföreningsväsendet angår, böra emellertid fordringarna på medlemsnumrären såvitt möjligt hållas inom sådana gränser, att denna socialt värdefulla folkrörelse icke hindras i sin utveckling.

Vad då först angår frågan om det minsta medlemsantal, som en understödsförening måste uppvisa för att över huvud taget kunna få driva verksamhet, har socialstyrelsen föreslagit att detta medlemsantal sättes till 50 för pensionskassor och 100 för övriga understödsföreningar, dock med rätt för tillsynsmyndigheten att medgiva undantag i särskilda fall. Ehuru erinringar icke saknats mot förslaget i denna del, har jag dock ansett mig böra biträda detsamma. Sålunda har jag icke funnit tillrädligt vare sig att höja det föreslagna medlemsantalet för pensionskassa eller att betaga tillsynsmyndigheten möjligheten att i särskilt fall tillåta ett underskridande av detta antal. En pensionskassa är av naturliga skäl ofta hänvisad till att söka sina medlemmar uteslutande bland de i ett visst företag anställda. Fordringarna på medlemsantalet böra därför beträffande pensionskassorna sättas så lågt som möjligt. Icke heller har jag i fråga om övriga understödsföreningar funnit skäl att, på sätt de fria sjukkassornas förbund förordat, sänka de föreslagna fordringarna på medlemsantalet inom dessa föreningar med undantag av kapitalförsäkringsföreningarna, eller att, såsom försäkringsinspektionen föreslagit, låta möjligheten för tillsynsmyndigheten att medgiva ett lägre medlemsantal än 100 gälla blott i fråga om sjukkassorna. Vad sjukkassorna beträffar synas, vid det förhållandet att behovet av sjukförsäkring bör kunna väsentligen fyllas av de statsunderstödda kassorna, särskilda lättnader i fråga om fordringarna på försäkringsmässighet icke behöva beredas övriga kassor. Vidkommande samtliga understödsföreningar kunna säkerligen i vissa fall sådana omständigheter föreligga, som berättiga ett frångående av de allmänna fordringarna på medlemsantalet.

Såsom socialstyrelsen framhållit, böra dessa fordringar skärpas för föreningar, som meddela understöd av viss art eller omfattning. Ehuru erinringar i olika riktningar framställt mot styrelsens förslag även i denna del, anser jag mig icke heller härutinnan böra, på ett par undantag när, tillråda någon saklig ändring av detsamma. Utan att närmare ingå på ett bemötande av dessa erinringar, vilka i regel icke åtföljts av någon utförligare motivering, vill jag sålunda föreslå, att endast sjukkassa med minst 500 medlemmar skall äga meddela sjukpenning för längre tid än 90 dagar för ett sammanhängande sjuklighetstillstånd samt att pensionskassa bör, för att kunna jämte ålderspension meddela invalid- eller överlevelsepension, bestå av minst 100 medlemmar, och för att kunna meddela invalid- eller överlevelsepension utan samband med ålderspension bestå av minst 500 medlemmar. I fråga om kapitalförsäkringsföreningar däremot synes på skäl, som anförts av de fria sjukkassornas förbund, fordran på ett medlemsantal av minst 500 böra gälla allenast för sådana föreningar, som meddela kapitalunderstöd överstigande 500 kronor för en medlem. Vidare vill jag förorda, att möjlighet beredes tillsynsmyndigheten att, där särskilda omständigheter därtill föranleda, medgiva undantag jämväl från de för vissa pensionskassor sålunda föreslagna skärpta bestämmelserna om minsta medlemsantal.

Jämväl i andra hänseenden än i fråga om medlemsantalet torde, såsom socialstyrelsen framhållit, olika bestämmelser böra meddelas för olika slags föreningar. I likhet med styrelsen finner jag sålunda sjukkassa, som endast meddelar sjukpenning för högst 90 dagar för ett sammanhängande sjuklighetstillstånd eller sjukvårdsersättning eller bägge dessa understöd i förening,

icke böra åläggas skyldighet att upprätta försäkringsteknisk utredning. I fråga om de olika kraven på fondbildning har jag heller ingen erinran att göra emot styrelsens förslag till gruppindelning, enligt vilket förslag de strängare bestämmelserna skulle gälla för sjuk-kassa, som utfäster sjukpenning för längre tid än 180 dagar för varje tidsperiod av 12 månader eller för tid utöver 3 år för ett sammanhängande sjuklighetstillstånd, ävensom för förening, som meddelar kapitalunderstöd till högre belopp än 500 kronor, samt för pensionskassa.

1938 års lag trädde som nämnts i kraft den 1 juli 1938. I 1 mom. av övergångsbestämmelserna stadgas beträffande understödsförening, som registrerats enligt äldre lag, att tillsynsmyndigheten på ansökan av föreningen må förklara, att föreningens stadgar stå i överensstämmelse med föreskrifterna i den nya lagen samt äro betryggande för medlemmarna och övriga understödsberättigade ävensom i övrigt upprättade på ett med hänsyn till verksamhetens art och omfattning lämpligt sätt. Därvid må tillsynsmyndigheten bestämma lägre minimiantal medlemmar än vad eljest skulle gälla enligt 3 § första stycket (minst etthundra eller där föreningen allenast avser att bereda ålderspension minst femtio medlemmar) eller andra stycket i vad det avser invalid- eller överlevelsepension utan samband med ålderspension (minst femhundra medlemmar). Däremot får dispens ej meddelas beträffande den i sistnämnda lagrum meddelade föreskriften att förening, som avser att bereda sjukpenning för längre tid än nittio dagar för ett sammanhängande sjuklighetstillstånd eller att meddela kapitalunderstöd till högre belopp än 500 kronor för en medlem, skall bestå av minst femhundra medlemmar.

Hava föreningens stadgar icke blivit jämlikt äldre lag godkända av tillsynsmyndigheten, skall vid ansökan om sådan förklaring, varom nyss sagts, fogas försäkringsteknisk utredning om beräkningen av de utgående avgifterna. Undantag från detta krav göres beträffande förening, som endast bereder understöd vid arbetslöshet eller meddelar sjukpenning för högst nittio dagar för ett sammanhängande sjuklighetstillstånd eller sjukvårdsersättning eller bägge dessa understöd i förening. För dylika föreningar må den försäkringstekniska utredningen ersättas med de uppgifter, tillsynsmyndigheten anser erforderliga för att bedöma avgifternas tillräcklighet.

Tillsynsmyndigheten äger under vissa förutsättningar medgiva anstånd med avsättandet av den i 17 § angivna premiereserven.

Därest en enligt äldre lag registrerad förening icke på ansökan, som gjorts före den 1 januari 1943, vunnit förklaring, som nyss sagts, och icke heller trätt i likvidation eller försatts i konkurs, skall den enligt 2 mom. under 2) i övergångsbestämmelserna träda i likvidation.

Vad särskilt angår övergångsbestämmelserna till 1938 års lag anförde *socialstyrelsen* i förarbetena:

De föreningar, som registrerats medan ännu lagen tillstodde och till och med påbjöd registrering vid lägre medlemsantal än etthundra, synas alljämt böra fortbestå, även om medlemsantalet underskrider det nu föreslagna, men med avseende å föreskrifterna rörande de ekonomiska betingelserna för verksamheten synas några eftergifter icke kunna ifrågasättas beträffande

berörda föreningar. Därest medlemsantalet understiger det föreskrivna minimum, bör förty gälla, att de ekonomiska grunderna för sådan förenings verksamhet skola — genom avgiftstillägg eller särskild fondering — förstärkas i den omfattning, som må vara påkallad med hänsyn till det lägre medlemsantalet.

Med avseende å redan registrerade föreningar, vilka uppvisa tillräcklig medlemsomslutning för att vinna registrering men däremot icke i medlemsavseende uppfylla fordringarna för att i framtiden få utfästa understöd i hit-tillsvarande omfattning, synas däremot tillräckliga skäl icke kunna för-bäras för särbestämmelser. Dessa föreningar böra därför, för att få fortsätta verksamheten, nedsätta sina utfästelser i erforderlig grad.

Undantagsbestämmelser böra icke heller stadgas i fråga om nu registre-rade pensionskassor, vilkas verksamhet icke är anordnad enligt de grunder, som principiellt skola gälla i fortsättningen. Även dessa kassor måste så-lunda verkställa erforderlig omläggning av grunderna för verksamheten.

I propositionen nr 19 till 1938 års riksdag yttrade jag i anslutning härtill följande.

Beträffande äldre föreningar med godkända stadgar gäller, att tillsyns-myndigheten redan funnit stadgarna innehålla tillfredsställande bestämmel-ser om premier, fondavsättning, medelförvaltning och användning av upp-kommande överskott samt jämväl i övrigt vara betryggande. Den förnyade prövning av stadgarna, som enligt övergångsbestämmelserna skall ske, torde därför, vad dessa föreningar angår, i huvudsak endast komma att avse frågan, huruvida stadgarna stå i överensstämmelse med den nya lagen. Beträffande övriga enligt äldre lag registrerade föreningar åter måste tillsynsmyndig-heten ingå på ett noggrant bedömande även av de ekonomiska grunderna för verksamheten. Med hänsyn härtill torde en dylik förening, som efter över-gångstidens slut vill fortsätta verksamheten, böra till tillsynsmyndigheten in-giva sådana uppgifter eller sådan utredning, varom förmåles i 7 § fjärde stycket vid 4).

Tidigare har jag vid behandlingen av 3 § förordnat, att, där särskilda om-ständigheter därtill föranleda, tillsynsmyndigheten må medgiva undantag från de i första och, vad angår beredande av pension, i andra styckena i nämnda paragraf upptagna bestämmelserna om minsta medlemsantal. Så mycken hänsyn synes mig nu böra visas de äldre registrerade föreningarna, att beträffande dem dylika särskilda omständigheter skola anses i regel föreligga. Särskild bestämmelse med sådant syfte har införts i 1 mom. vid 2). Såsom socialstyrelsen framhållit, bör emellertid här liksom i övriga motsva-rande fall gälla, att den minskade fordran i fråga om medlemsantalet uppväges av skärpta krav i fråga om de ekonomiska grunderna för verksamheten.

Framställningar om lagändring.

Flera föreningar hava hos Kungl. Maj:t hemställt om eftergifter från före-skrifterna om minsta medlemsantal och försäkringsteknisk soliditet.

Sålunda yrka *Odd Fellowlogen nr 84 Österskärs understödsföreningar »Brödrahjälpen» nr 1 och 2* sådan ändring av 3 §, att en understödsförening även om medlemsantalet är mindre än femhundra skall kunna få utbetala ett understödsbelopp av högst 1,000 kronor (ej som nu högst 500 kronor) för en medlem. De båda föreningarna hade samma eller i huvudsak samma medlemsstock, vilken emellertid ej uppginge till femhundra, och föreningarna utfäste tillsammans ett kapitalunderstöd av 1,000 kronor vid varje dödsfall.

Från pensionsstyrelsen hade anmärkts, att det ej överensstämde med 1938 års lag att på sådant sätt bilda parallellföreningar. En minskning av beloppet till 500 kronor skulle emellertid innebära en orättvisa mot de gamla medlemmarna. Åtminstone under normala förhållanden, så länge ej exempelvis en stark nedgång i medlemsstocken inträffade eller en större dödlighet inträdde genom farsot och krig, borde föreningarna såsom hittills få fortsätta att utbetala 1,000 kronor vid varje dödsfall, helst som föreningar, vilka meddelade ålderspension, ägde rätt att utbetala högre belopp än 500 kronor, även om medlemstalet icke uppginge till femhundra.

Aftonbladets personals kapitalunderstödsförening och pensionskassa nr 1, 2 och 3 hemställa, att i fråga om minimiantalet medlemmar föreningar, som meddela kapitalunderstöd utfallande vid viss ålder (kapitalunderstöd vid livsfall), skola jämföras med föreningar, som avse att allenast bereda ålderspension. Föreningarna yttra:

Bestämmelsen att förening, som meddelar kapitalunderstöd till högre belopp än 500 kronor för en medlem, skall bestå av minst femhundra medlemmar, torde närmast avse kapitalunderstöd *vid dödsfall*, och motivet till bestämmelsen är givetvis att tillfredsställande statistisk utjämning icke kan väntas, om ej antalet försäkringar är någorlunda stort i förhållande till försäkringssumman, ty i annat fall kan lätt en tillfällig ogynnsam dödsfallsfrekvens äventyra föreningens stabilitet. Annorlunda är förhållandet beträffande kapitalunderstöd *vid livsfall*. Där innebär ju en stegrad dödlighet icke någon fara för föreningen utan tvärtom. Visar det sig att dödligheten bland medlemmarna är väsentligt lägre än vad som antagits, kunna visserligen svårigheter uppstå men ej av tillnärmelsevis samma storlek som vid en stegrad dödlighet. I riskhänseende skiljer sig en förening, som meddelar kapitalunderstöd vid livsfall, icke nämnvärt från en pensionsförening. Båda avse att av influtna avgifter och årsvinster bygga upp ett kapital, som vid bestämd ålder skall ställas till förfogande, i förra fallet till kontant utbetalning och i senare fallet till bestridande av årliga utbetalningar under livstiden. Vissa föreningar, som meddela kapitalunderstöd vid livsfall, bland dem *Aftonbladets personals kapitalunderstödsförening och pensionskassa nr 1, 2 och 3*, äro för övrigt för minskande av riskerna ombildade från pensionskassor. De tre nyssnämnda föreningarna äro parallellföreningar med samma medlemsstock och utbetala, då medlem uppnått 55 års ålder, ett understöd av tillhoppa 1,500 kronor. Med den nya lagen torde en dylik uppdelning på parallellföreningar icke kunna bibehållas. Därför borde i 3 § första stycket efter ordet ålderspension inskjutas »eller understöd vid uppnåendet av viss ålder, utgående i kapital en gång för alla (kapitalunderstöd vid livsfall)» samt i andra stycket efter orden meddela understöd insättas »vid inträffat dödsfall» och efter ordet kapitalunderstöd tilläggas »vid dödsfall».

Göteborgs fartygsbefälhavares begravningskassor nr 1, 2 och 3 samt sjuk-kassa anse det önskvärt, att en allmän befogenhet tillerkännes tillsynsmyndigheten att, därest särskilda omständigheter därtill föranleda, medgiva undantag från den i 3 § andra stycket givna bestämmelsen att förening, som avser att bereda kapitalunderstöd till högre belopp än 500 kronor för en medlem, skall bestå av minst femhundra medlemmar. Föreningarna anföra följande.

De tre föreningarna bedriva sin verksamhet såsom parallellföreningar med samma medlemsstock, där varje förening i begravningshjälp utbetalar 500

kronor och alltså föreningarna tillhopa 1,500 kronor per medlem. Föreningarnas sammanlagda tillgångar uppgå till cirka 345,000 kronor, och eftersom medlemsantalet endast är omkring 220, skulle föreningarna vid omedelbar likvidation kunna redan nu till varje medlem utbetala högre belopp än det utfästa, 1,500 kronor. Om det för varje parallellförening föreligger försäkrings-tekniska förutsättningar för utbetalning av understöd med 500 kronor per medlem, kan det ur försäkringsteknisk synpunkt icke spela någon roll att medlemsstocken i föreningarna är identisk. 1938 års lag, vilken torde utsluta möjligheten att begagna utvägen med parallellföreningar, skulle fram-tvinga upplösning av alla föreningar utöver en och dessutom medföra en icke önskvärd kapitalutskiftning. I landet torde finnas ett icke ringa antal under-stödsföreningar, där avsevärda delar av tillgångarna utgöras av donations-medel. Den nya lagstiftningen kan befaras medföra, att dylika föreningar måste bland de nuvarande medlemmarna utskifta den del av kapitalet, som överstiger vad som erfordras för utbetalning vid försäkringsfall av 500 kronor per medlem. Härigenom förfelas syftet med donationerna. Icke heller komma nya donationsmedel att tillföras föreningarna. Samhället synes icke hava något intresse av att föreningar, som med tillämpning av försäkringstekniska regler äro i stånd att utbetala högre belopp än 500 kronor, skola hindras däriifrån.

Även *Sveabolagets befäls understödsförening* och *Sveabolagets befäl-havares understödsförening* hemställa om sådan ändring av lagen om under-stödsföreningar jämte övergångsbestämmelser, att tillsynsmyndigheten be-redes möjlighet att, där omständigheterna därtill föranleda, medgiva kapital-försäkringsförening dispens från eljest gällande bestämmelser om minsta medlemsantal. Föreningarna yttra:

Föreningarna utfästa allt efter medlemstidens längd begravningshjälp med 1,000, 1,500 eller 2,000 kronor. Anslutningen är genom stadgeföreskrifter begränsad till vissa angivna befattningshavare hos Stockholms rederiaktie-bolag Svea, aktiebolaget förenade speditions- och rederiagenturen samt föreningarna själva. Medlemsantalet uppgår i den ena föreningen till om-kring 290 och i den andra till omkring 100. Båda föreningarna kunna redovisa tillgångar, som helt täcka de utfästa ansvarssummorna. Genom den nya lagen ställas föreningarna inför valet att före utgången av år 1942 nedsätta sina utfästelser till högst 500 kronor eller att upphöra med verksamheten. Till-räckliga skäl synas ej föreligga för att beträffande minsta medlemsantalet ställa livförsäkringsföreningar av denna typ i sämre ställning än föreningar, som meddela överlevelsepension. Försäkringsriskerna äro desamma. Kan det anses möjligt att utan äventyrande av säkerheten dispensera från före-skrifterna om minsta medlemsantal i fråga om föreningar, som utfästa pen-sion vid medlems död, bör detta också kunna ske i fråga om föreningar, som meddela begravningshjälp eller annat kapitalunderstöd vid dödsfall. Då de senare utfästelserna som regel torde representera mindre kapitalvärden än efterlevandepensioner, torde det vara mindre risk att giva dispens för för-eningar som utgiva begravningshjälp än för föreningar som meddela efter-levandepension. Ett ytterligare skäl, varför föreningar sådana som sveabolagets böra kunna jämföras med pensionsföreningar, är, att bolagets båda för-eningar rekryteras uteslutande bland anställda i samverkande företag. Den solidaritet, som på grund härav finnes medlemmarna emellan, utgör en garanti för föreningarnas verksamhet under säkra och betryggande former. Den nya lagens fordringar synas innebära fara för att många sådana livsdugliga och i övrigt önskvärda föreningar skola hämmas i sin utveckling.

Prästerskapets i Lunds stift understödsförening yrkar likaledes sådan ändring i lagens 3 §, att minimiantalet medlemmar i understödsförening, som meddelar kapitalunderstöd, kan vara lägre än femhundra. Föreningens ekonomiska ställning vore fullt betryggande, men föreningens medlemsantal, som begränsades genom att föreningens verksamhet huvudsakligen omfattade Lunds stifts prästerskap, uppginge för närvarande till endast något över trehundra.

Pensionsstyrelsens utredning.

Genom beslut den 20 juni 1941 har Kungl. Maj:t uppdragit åt pensionsstyrelsen att verkställa utredning *dels* huruvida åtgärder borde vidtagas för att i fråga om understödsförening, som den 1 juli 1938 var registrerad enligt 1912 års lag, underlätta antingen dess vinnande av förklaring jämlikt första momentet övergångsbestämmelserna till 1938 års lag eller ock medlemmarnas övergång till en jämlikt den nya lagen registrerad förening, *dels ock* om och i vad mån statsbidrag borde utgå för ifrågavarande ändamål.

Till fullgörande av nämnda uppdrag har pensionsstyrelsen den 4 december 1941 avlämnat utredning i ämnet. I utredningen redogör styrelsen för de principer styrelsen följt vid fastställande av grunder för beräkning av avgifter och upprättande av försäkringstekniska utredningar för understödsföreningar, som stå under styrelsens tillsyn. Beträffande de erkända sjukkassorna hade detta skett redan i samband med genomförandet av 1931 års sjukkasselagstiftning. Beträffande övriga under pensionsstyrelsens tillsyn stående understödsföreningar hade styrelsen haft att ordna motsvarande angelägenheter enligt de riktlinjer, som angivits i 1938 års understödsföreningslag jämte förarbeten. Vid fastställandet av grunderna för avgiftsberäkningen hade pensionsstyrelsen samrått med försäkringsinspektionen och med två tillkallade försäkringstekniska experter. Pensionsstyrelsen anför härom närmare:

Från strängt försäkringsteknisk bestämning av avgifterna äro undantagna *dels* föreningar, som meddela sjukpenning för kortare tid än etthundraåttio dagar för varje tidsperiod om tolv månader eller för tid understigande tre år för ett sammanhängande sjuklighetstillstånd, och *dels* föreningar som meddela kapitalunderstöd av högst 500 kronor. I överensstämmelse härmed få avgifterna i dessa föreningar, där så befinnes lämpligt, beräknas genomsnittligt utan hänsyn till den inträdandes ålder, såvida denna understiger 40 år i de förra och 35 år i de senare föreningarna. Meddelar föreningen sjukpenning för högst nittio dagar för ett sammanhängande sjuklighetstillstånd eller sjukvårdersättning eller bägge dessa understöd i förening, medgives dessutom under vissa förutsättningar, att avgifterna beräknas tillräckliga att täcka i huvudsak endast det löpande behovet. Någon mer ingående hänsyn till den fortgående utgiftsökning, som föranledes av förändringar i medlemsbeståndets ålderssammansättning, behöver alltså icke tagas ifråga om dessa föreningar.

Där försäkringstekniska metoder skola tillämpas, gälla särskilda antaganden ifråga om räntefot, dödlighet, familjeförhållanden, invaliditet, sjuklighet, barnbördsfrekvens och utträde ur försäkringen. Räntefoten skall, om ej pensionsstyrelsen på grund av särskilda omständigheter kan finna skäl medgiva undantag, utgöra 3 procent. Är den faktiska räntefoten inom en förening lägre, måste dock givetvis ränteunderlaget i motsvarande grad förstärkas. Dödlighetsantagandena skola ifråga om kapitalförsäkring för dödsfall (begrav-

ningshjälp) samt blandad liv- och kapitalförsäkring utgöras av de dödlighetsantaganden, som försäkringsbolagen numera använda och som finnas uttryckta i bolagens med D 37 betecknade tabeller. I fråga om kapitalförsäkring för livsfall tillämpas åter dödlighetstabellen R 32 (statens off. utredn. 1932: 4). För beräkningarna erforderliga sjuklighetsantaganden må beträffande förening, som redan under någon längre tid varit i verksamhet, där så ske kan, grundas på den egna erfarenheten, förutsatt att fråga är om förening, som meddelar sjukpenning för högst nittio dagar för ett sammanhängande sjuklighetstillstånd eller sjukvårdsersättning eller bägge dessa understöd i förening. Även för förening med längre understöd tid få sjuklighetsantagandena grundas på den egna erfarenheten vad beträffar de första tjuguen dagarna samt i viss mån ifråga om tiden från och med tjuguantra till och med nittionde sjukdagen. I övrigt skola de sjuklighetsantaganden tillämpas, som föreslagits av 1928 års pensionsförsäkringssakkunniga (statens off. utredn. 1932: 36, del II). Vad angår medlems utträde ur försäkringen gäller att vid avgifternas beräkning hänsyn icke må tagas till avgång ur föreningen av annan anledning än dödsfall eller försäkringsfallets inträffande. Antagandena beträffande familjeförhållanden, invaliditet och barnbördsfrekvens samt vissa av antagandena beträffande dödligheten, vilka bortsett från moderskapsfrekvensen i huvudsak beröra pensionskassor, synas i förevarande sammanhang icke vara av större intresse och torde därför här kunna förbigås.

För verksamhetens säkerställande mot oberäkneliga fluktuationer skola särskilda risktillägg inläggas i avgifterna. Tilläggen skola bestämmas till belopp, som med hänsyn till verksamhetens art och omfattning kunna anses erforderliga, men må ifråga om föreningar, som icke uppvisa i lagen föreskrivet medlemsminimum, ävensom föreningar, som utfästa kapitalunderstöd till högre belopp än 500 kronor, icke understiga 4 procent av nettoavgifterna. Utöver risktillägg skola i avgifterna ingå särskilda förvaltningstillägg så avvägda, att de motsvara föreningens normala medelsbehov för förvaltningsändamål.

Vad nu anförts har i första hand avseende på beräkning av avgifter för nya försäkringar. Avgifterna för försäkringar, som äro tagna, då förening erhåller förklaring att stadgarna stå i överensstämmelse med föreskrifterna i den nya lagen, skola bestämmas med hänsyn till den ekonomiska ställningen inom föreningen. Är fråga om förening, som vid ansökan om förklaring har att förete försäkringsteknisk utredning rörande beräkningen av avgifterna, skola avgifterna vara så bestämda, att utredningen icke utvisar brist; dock kan undantag härifrån medgivas, därvid emellertid bristen skall amorteras enligt av tillsynsmyndigheten i varje särskilt fall godkänd plan. Amorteringstiden är, i enlighet med vad därom finnes stadgat i understödsföreningslagens övergångsbestämmelser 1 mom. vid 3), begränsad till femton år beträffande sådan förening, som skall avsätta premiereserv och säkerhetsfond, d. v. s. förening som meddelar sjukpenning för längre tid än etthundraåttio dagar för varje tidsperiod om tolv månader eller för tid utöver tre år för ett sammanhängande sjuklighetstillstånd eller som meddelar kapitalunderstöd till högre belopp än 500 kronor för en medlem eller som bereder pension. För förening slutligen, som icke skall förete försäkringsteknisk utredning rörande avgifternas beräkning, d. v. s. förening, som meddelar allenast sjukpenning för högst nittio dagar för ett sammanhängande sjuklighetstillstånd eller sjukvårdsersättning eller bägge dessa understöd i förening, bestämmas avgifterna för löpande och för nya försäkringar i ett sammanhang, under hänsynstagande huvudsakligen till det löpande behovet.

Vid bestämning av avgifter för redan tagna försäkringar tillämpas samma försäkringstekniska underlag som beträffande nya försäkringar. I de fall, då dödlighetstabellen R 32 anvisats, må dock denna i fråga om försäkringar teck-

nade före den 30 juni 1935 utbytas mot en något mindre sträng dödlighetstabell.

Enligt 1938 års lag (14 §) skola, då en förenings verksamhet är uppdelad på flera verksamhetsgrenar, särskilda räkenskaper hållas för varje gren. Såsom sådana olika verksamhetsgrenar äro att anse meddelande av sjukhjälp, pension och kapitalunderstöd utan samband med pension. För det fall att en tidigare registrerad förening, vars verksamhet är uppdelad på två eller flera grenar, ansöker om förklaring att stadgarna stå i överensstämmelse med föreskrifterna i den nya lagen, har pensionsstyrelsen angivit regler att gälla beträffande den uppdelning av föreningens tillgångar, vilken måste föregå nyssnämnda uppdelning av räkenskaperna. Sålunda skola, sedan medel undantagits för slutreglering av redan inträffade försäkringsfall, återstående tillgångar fördelas de olika verksamhetsgrenarna emellan i förhållande till för varje gren beräknad premiereserv. I fråga om sjukhjälpverksamhet, som begränsas till meddelande av sjukpenning för högst nittio dagar för ett sammanhängande sjuklighetstillstånd eller sjukvårdsersättning eller bägge dessa understöd i förening, skall dock i stället för premiereserv räknas med ett belopp, motsvarande summan av två års avgifter för denna försäkringsgren.

Vad slutligen beträffar försäkringsteknisk utredning, som upprättats enligt den nya lagen (15 §), skall det försäkringstekniska underlaget härvid vara det samma som vid beräkningen av avgifter för nya försäkringar. Dock må, då dödlighetstabellen R 32 anvisats, den mindre stränga dödlighetstabell användas, som medgivits för beräkning av avgifter för löpande försäkringar.

Pensionsstyrelsen övergår därefter till den bristande försäkringstekniska övervakningen och kontrollen enligt 1912 års lag om understödsföreningar samt yttrar:

Enligt 1912 års lag har skyldigheten att upprätta försäkringsteknisk utredning och därigenom kontrollera föreningarnas ekonomiska ställning varit begränsad att gälla pensionskassor och sådana föreningar, vilka i sina stadgar intagit bestämmelse om att stadgarna skolat vara godkända av tillsynsmyndigheten. Bland sistnämnda föreningar ha, enligt lagens bestämmelser, obligatoriskt ingått förening, som utfäst eller utbetalat kapitalunderstöd till högre belopp än 500 kronor för en medlem. Alla övriga föreningar, innefattande så gott som samtliga föreningar vilka meddelat begravningshjälp eller sjukhjälp, ha däremot i nämnda hänseende varit obundna av lagföreskrifter. Endast undantagsvis torde dylik förening ha låtit försäkringstekniskt utreda sin ekonomiska ställning.

Den brist på teknisk övervakning och kontroll, som sålunda i betydande grad kännetecknat verksamheten i de enligt 1912 års lag registrerade föreningarna, har icke sällan lett till missförhållanden i olika hänseenden. Sålunda ha ofta, utan att tillsynsmyndigheten ägt befogenhet att framtvinga ändring, alltför låga avgifter tillämpats. Visserligen ha i dylika fall avgifterna merendels räckt till täckande av de löpande utgifterna, men de uppkomna överskotten ha icke medgivit bildande av fond av tillräcklig storlek, något som är liktydigt med att avgifterna varit otillräckliga för mötande av de framtida utgifterna. Eller också kunna avgifterna i och för sig ha varit tillräckliga så att överskott uppstått, vilka skulle ha kunnat tillförsäkra föreningen tillfredsställande fondbildning och tryggt medlemmarnas förmåner. Då emellertid lagen icke hindrade föreningarna att enligt bestämmelser i stadgarna fritt disponera över uppkomna överskott och föreningarna i regel icke själva kunde bedöma fondbildningens behövlighet, ha överskotten ofta kommit att användas för ovidkommande ändamål även där de i stället hade bort fonderas.

Ännu mera påfallande har underlåtenheten att sörja för de framtida behoven kunnat vara i de s. k. uttaxeringsföreningarna, som mestadels utgjorts av begravningskassor, där inga eller i vart fall mycket obetydliga fasta avgifter upptagits och begravningshjälpen i stället bestritts med tillfälliga avgifter, som efter varje inträffat dödsfall utdebiterats på de kvarvarande medlemmarna i föreningen. I sådana föreningar har man som regel icke tagit erforderlig hänsyn till att medlemsbeståndets successiva åldrande måste medföra allt större uttaxeringar, därest fonderna icke tillföras nödiga medel. Icke heller torde man i allmänhet ha räknat med att uttaxeringarna till slut kunde stiga till sådan höjd att det praktiskt taget blev omöjligt tillföra föreningen nya medlemmar. En sådan situation har emellertid allt emellanåt uppstått och merendels lett till att medlemmarna inför utsikterna av ständigt stigande uttaxeringar beslutat nedlägga verksamheten eller sökt en utväg ur svårigheterna genom omläggning på grundval av fasta avgifter eller övergång till annan förening.

För de äldre medlemmarnas vidkommande ha dylika omläggningar av verksamheten som regel varit mycket ogynnsamma. Fondbristen har nämligen måst kompenseras genom nedskärning av förmånerna eller av en motsvarande, ofta mycket stark förhöjning av avgifterna. Självfallet måste dylika åtgärder ha åstadkommit besvikelser för medlemmarna och, där medlem varit i små omständigheter, även vissa ekonomiska påfrestningar, vilka i fall, då förmånerna nedsatts, också direkt kunnat träffa hans anhöriga. Så har exempelvis varit fallet då begravningshjälpförsäkrad medlems efterlevande vid medlemmens död fått uppbära begravningshjälp till minskat belopp.

I verkligheten ha de ogynnsamma följderna av gamla understödsföreningslagen i nu berörda hänseenden gjort sig gällande under lång tid. De föreningar, som därunder i en eller annan form avecklat eller eljest omlagt verksamheten, ha emellertid endast utgjort en del. I de återstående, där svagheten i den ekonomiska ställningen under tiden legat latent och med åren alltmera ökat, har denna nu gett sig tillkänna i och med att föreningarna genom upphörandet av 1912 års lag måst vidtaga åtgärder för verksamhetens sanerande. Verkingarna ha härvid varit av samma slag som tidigare.

Pensionsstyrelsen redogör så för de åtgärder föreningarna vidtagit för att anpassa sig efter 1938 års lagstiftning och anför följande:

Hur långt omorganisationen hittills fortskridit, belyses av att under tiden intill den 1 september 1941 inalles 143 tidigare registrerade föreningar erhållit förklaring att stadgarna stå i överensstämmelse med föreskrifterna i den nya understödsföreningslagen, medan 176 föreningar inkommit med ansökan om förklaring men vid nämnda tidpunkt ännu ej fått ansökan beviljad. Bland nu nämnda föreningar ingå 80 respektive 122, som meddela begravningshjälp, och 58 respektive 20, som meddela pension. Av de föreningar, som den 1 juli 1938 voro registrerade enligt gamla lagen, ha vidare under tiden efter sistnämnda dag något hundratal överlåtit sin verksamhet på annan understödsförening, som i många fall sedermera erhållit eller ansökt om förklaring. Antalet enligt gamla lagen verksamma föreningar, från vilka dylik ansökan ännu icke inkommit, utgjorde den 1 september 1941 1,505, därav 1,154 som meddela begravningshjälp och 206 som meddela pension. Av dessa föreningar ha på förfrågan inalles 753 förklarat sig ännu övergå till den nya ordningen, däribland 111 sjukkassor, 263 sjuk- och begravningskassor, 270 begravningskassor och livförsäkringsföreningar samt 109 pensionskassor.

För att få kännedom om huru avgiftsläget inom föreningarna påverkats av omorganisationen har pensionsstyrelsen närmare undersökt 177 av de föreningar, vilka enligt vad nyss anförts antingen erhållit eller ansökt om för-

klaring. Av praktiska skäl har styrelsen därvid begränsat sig till begravningskassor. Föreningarna ha indelats i dels sådana, som fått sina avgifter höjda vid omläggningen, och dels sådana, vilkas avgifter därvid behållits oförändrade eller i enstaka fall sänkts. Härtill har kommit en tredje grupp, omfattande föreningar, beträffande vilka av tillgängliga uppgifter icke framgått, huruvida avgifterna ökats eller ej. Undersökningen har givit följande resultat:

	Antal föreningar	Antal medlemmar
1) Medlemsavgifterna ökade	73	64,837
2) » oförändrade (eller minskade)	66	49,463
3) Ökning eller minskning har ej kunnat konstateras	38	12,489
	Summa 177	126,789

Den första av de ovannämnda grupperna, omfattande 73 föreningar med 64,837 medlemmar, har pensionsstyrelsen närmare undersökt i syfte att kunna ange även storleken av avgiftsökningen i de olika föreningarna. Därvid har visat sig att ökningen inom en och samma förening oftast varit olika för olika åldersgrupper och klasser (begravningshjälpsbelopp). På grund härav och då uppgifter rörande medlemsbeståndets fördelning på åldersgrupper merendels icke stått till förfogande har det mött vissa svårigheter att för varje förening erhålla ett gemensamt procenttal för avgiftsökningen. Då emellertid i förevarande sammanhang främst torde vara av intresse att känna till huru stor den högsta inom föreningen förekommande avgiftsökningen varit, har pensionsstyrelsen vid sammanställandet av utredningsresultaten begränsat sig till att uppvisa, huru föreningarna fördela sig med hänsyn till maximiökningen för någon medlemsgrupp inom föreningen. De i följande tablå därjämte upptagna medlemstalen ha uppkommit genom sammanräkning av respektive förenings hela medlemsantal. Någon uppdelning av varje förenings medlemsantal på de olika procentgrupperna har på grund av den förutnämnda bristen på specificerade medlemsuppgifter icke kunnat företagas.

Högsta avgiftsökningen för någon medlemsgrupp inom förening	Antal föreningar	Antal medlemmar
Mindre än 50 procent	31	25,749
50 procent men ej 100 procent	23	21,500
100 » » » 200 »	16	15,579
200 » » » 300 »	3	2,009
	Summa 73	64,837

Av tablå framgår att i 19 föreningar, vilka redovisat ett sammanlagt medlemsantal av 17,588, någon större eller mindre medlemsgrupp fått vidkännas minst en fördubbling av avgifterna.

Pensionsstyrelsen anför, att, om mindre stränga beräkningsgrunder kunde medgivas för avgifter och fondbildning, detta skulle medföra en allmän lättnad vid övergången till den nya lagen. Emellertid torde någon dylik allmän uppmjukning av beräkningsgrunderna icke kunna komma till stånd, därest man icke ville åsidosätta kravet på ekonomisk säkerhet beträffande utfästelserna. De av pensionsstyrelsen tillämpade grunderna inneslöte nämligen icke större säkerhetsmarginal än som kunde anses nödigt och förenligt med den nya lagens syfte. En åtgärd i denna riktning borde därför enligt pensionsstyrelsens mening icke komma till stånd.

Pensionsstyrelsens utlåtande över framställningarna om lagändring.

I infortrat utlåtande över de framställningar från enskilda föreningar, för vilka jag i det föregående redogjort, yttrar *pensionsstyrelsen*:

Under den äldre lagstiftningens tid förekom, att en understödsförening, som önskade meddela kapitalunderstöd till högre belopp än 500 kronor men icke ville underkasta sig de fordringar som gällde för vinnande av registrering med godkända stadgar, delade upp sig i två eller flera parallellföreningar, som hade samma medlemsklientel och som vardera utfäste högst 500 kronor i dylikt understöd. Enligt pensionsstyrelsens mening står inrättandet av dylika parallellföreningar icke i överensstämmelse med den nya understödsföreningslagen, enär anordningen icke endast innebär ett formellt kringgående av lagens bestämmelser utan även måste anses ägnad att äventyra upprätthållandet av en av lagens grundläggande säkerhetsföreskrifter. Där parallellföreningar nu finnas registrerade enligt 1912 års lag, kan sålunda denna anordning enligt styrelsens uppfattning icke bibehållas vid övergång till nya lagen. För de nämnda föreningarnas vidkommande skulle följderna härav bli, att endast en förening i varje parallellgrupp skulle få fortsätta verksamheten och därvid, om medlemsantalet understiger 500, meddela allenast 500 kronor i kapitalunderstöd, under det att övriga föreningar i gruppen skulle få upphöra med sin verksamhet. — Av förarbetena till 1938 års lag framgår, att icke endast försäkringstekniska synpunkter utan även lämplighetsskäl varit bestämmande vid uppdragande av de i den nya lagen föreskrivna medlemsgränserna. Vad särskilt kapitalförsäkringen angår, torde icke ur försäkringsteknisk synpunkt möta något hinder att i det enskilda fallet medgiva undantag även från den övre medlemsgränsen av femhundra för meddelande av kapitalunderstöd till högre belopp än 500 kronor, därest genom tillräckligt stora risktillägg och särskild fondering eller eventuellt på annat sätt sörjes för att verksamheten blir säkerställd. Den vanligaste formen, vari kapitalförsäkring meddelas av understödsföreningar, är kapitalunderstöd vid dödsfall. Ett mindre antal föreningar meddela även s. k. blandad liv- och kapitalförsäkring och några få kapitalunderstöd vid livsfall, utfallande vid uppnåendet av viss ålder. I viss utsträckning förekommer dessutom, att pensionskassor meddela kapitalunderstöd såsom komplement till pension. Även förekommer att kapitalunderstöd meddelas i form av ett under visst antal år utgående årligt kapitalbelopp, oavsett om efter försäkringsfallets inträffande den försäkrade lever eller icke (s. k. tidiranta), och sålunda till sitt syfte är jämförligt med pension. I ett stort antal fall äro föreningarna, som meddela dessa understöd, avsedda för en sluten krets personer, såsom anställda vid visst företag eller medlemmar av en viss sammanslutning.

Genom livförsäkringsbolagen samt vissa större understödsföreningar är i vårt land väl sörjt för möjligheterna för den enskilde att tillförsäkra sig kapitalunderstöd till högre belopp. Ur denna synpunkt torde det vara väl motiverat, att de mindre understödsföreningarnas verksamhetsfält, såsom skett, begränsats till meddelande av understöd av mindre omfattning. Såvitt angår föreningar som äro öppna för allmän anslutning torde icke heller i regel finnas någon anledning att frångå denna i lagen fastslagna princip. Då fråga är om föreningar, som äro knutna till en sluten krets av personer, göra sig dock i viss mån andra synpunkter gällande. Enär dessa föreningar icke deltaga i den allmänna konkurrensen olika försäkringsföretag emellan, intaga de en särställning inom försäkringsvärlden. Förekomsten av en sådan förening exempelvis vid ett företag torde vidare i hög grad vara ägnad att stimulera de anställdas försäkringsintresse och medföra att många av dessa genom

medlemskap i föreningen komma i åtnjutande av ett försäkringsskydd, som de eljest måhända skulle underlåtit att skaffa sig. Dessa föreningar fylla härigenom en uppgift, som synes motivera att man i lagstiftningshänseende tager viss hänsyn till dem.

Ett särskilt intresse tilldraga sig de fall, då pensionskassor meddela kapitalunderstöd som komplement till pensionen. Ifrågavarande föreningars verksamhet är vanligen knuten till visst (eller vissa) företag och avsedd att ombesörja pensioneringen av företagets personal eller personalens efterlevande, i regel med ekonomiskt stöd av företaget. De representera sålunda en av de former, i vilka tjänstepensionering plågar anordnas. Under sådant förhållande kan det knappast vara tillfredsställande, att friheten att anordna verksamheten efter de grunder, som i varje särskilt fall kunna finnas lämpliga, skall beträffande detta slag av pension inskränkas genom lagens fordringar på medlemsantal i högre grad än i fråga om övriga former.

Vad särskilt angår understödsformen kapitalförsäkring vid livsfall (uppnående av viss ålder) utan samband med pension, kan densamma sägas utgöra ett grännsfall av en under viss bestämd tid utgående (temporär) livränta och är även i övrigt till sitt syfte och i riskhänseende närmast jämförlig med en ålderspensionsförsäkring. Anledning torde därför knappast föreligga att i fråga om understöd av detta slag uppställa andra föreskrifter än dem som gälla för ålderspension.

I fråga om gränsen mellan kapitalunderstöd och pension vill jag erinra om vad *lagberedningen* nyligen anfört om aktiebolags pensions- och andra personalstiftelser (statens off. utredn. 1937: 13, sid. 62), nämligen:

Under pensionering, som av aktiebolag må tryggas genom inrättande av pensionsstiftelse, bör kunna hänföras ej endast utbetalning efter pensionsfallet till den anställde eller till efterlevande till honom av periodiskt pensionsbelopp (livsvarig livränta för anställd, livsvarig livränta till efterlevande och fränskild make, eventuellt upphörande i händelse av omgifte, till viss tid begränsad livränta för barn) utan också sådana smärre kapitalbelopp, som tämligen allmänt vid pensionering eller vid pensionsförsäkring — exempelvis hos svenska personal-pensionskassan — till lindrande av övergången till lägre inkomst utbetalas vid avgång från arbetsanställningen, efter pensionsålderns uppnående eller vid fullständig och varaktig arbetsoförmåga, samt vid den anställdes död.

Pensionsstyrelsen hänvisar till detta lagberedningens uttalande och fortsätter:

Vidare märkes att, enligt det år 1938 avgivna förslaget till lag om frivillig pensionering av i enskild tjänst anställda (statens off. utredn. 1938: 18), lagen skulle äga tillämpning icke endast å utfästelse av pension utan även å annan därmed jämförlig förmån i penningar (kapitalförmån), som enskild arbetsgivare i av honom utfärdad pensionsreglemente eller eljest skriftligen lämnat i hans tjänst anställd arbetstagare. Samma inställning kan utläsas av ett år 1927 framlagt utkast till lag om frivillig tjänstepensionering (jfr statens off. utredn. 1929: 3), i vilket såsom tjänstepension betecknas förmåner i form av såväl livränta som kapital, som arbetsgivare utfäst åt löntagare eller hans anhöriga. Även i skattelagstiftningen har till pensionsförsäkring i vissa fall hänförts kapitalförsäkring (anvisningarna till kommunalskattelagen 31 § punkt 1).

Av det anförda torde framgå, att mycket starka skäl tala för en modifiering av lagens fordran på minst femhundra medlemmar för att en understödsförening skall få meddela kapitalunderstöd till högre belopp än 500 kronor. Att

därvid, såsom föreslagits av Odd Fellowlogen nr 84 Österskärs understödsföreningar »Brödrahjälpen» nr 1 och 2, gå tillväga så, att fordran på minst femhundra medlemmar anknytes till ett högre kapitalunderstöd än för närvarande, exempelvis 1,000 kronor, synes dock icke vara lämpligt. En uppmykning av bestämmelsen synes i stället böra ske i den formen, att tillsynsmyndigheten tillerkännes befogenhet att, då särskilda omständigheter därtill föranleda, medgiva undantag från tillämpningen av den föreskrivna medlemsgränsen, vilken alltså i princip alltjämt bör vara gällande. Sådana särskilda omständigheter torde få anses vara för handen, då föreningen är avsedd för anställda vid visst företag eller annan sluten krets av personer. Är fråga om förening, som enligt äldre lag registrerats med godkända stadgar, synes dock undantag böra medgivas även i fall då föreningen är öppen för allmän anslutning. Beträffande dylik förening gäller nämligen, att stadgarna redan tidigare av tillsynsmyndigheten prövats innehålla tillfredsställande bestämmelser om premier, fondavsättning, medelförvaltning och användning av uppkommande överskott samt jämväl i övrigt vara betryggande, varför den förnyade prövning av stadgarna, som skall ske i och för övergången till nya lagen, i huvudsak endast torde behöva avse frågan, huruvida stadgarna i formellt avseende stå i överensstämmelse med den nya lagen. I fråga om kapitalförsäkring vid livsfall torde dock av skäl som anförts i det föregående — i överensstämmelse med vad som föreslagits av Aftonbladets personals kapitalunderstödsförening och pensionskassa nr 1, 2 och 3 — bestämmelserna om medlemsantal kunna modifieras så, att de överensstämma med dem, som gälla i fråga om ålderspension.

Pensionsstyrelsen har utarbetat ett utkast till ändrad lydelse av vissa bestämmelser i 1938 års understödsföreningslag jämte övergångsbestämmelser, vilket utkast torde få såsom bilaga (*Bilaga B*) fogas till protokollet i detta ärende.

Remissyttranden.

Över pensionsstyrelsens utredning och utlåtande hava, efter remiss, yttranden avgivits av försäkringsinspektionen, socialstyrelsen, svenska sjukasseförbundet, de fria sjukassornas förbund, understödsföreningarnas riksförbund och svenska försäkringsbolags riksförbund. Över utredningen har därjämte statskontoret yttrat sig.

Försäkringsinspektionen, socialstyrelsen och svenska sjukasseförbundet lämna utan erinran pensionsstyrelsens förslag i vad det avser reglerna om minsta medlemsantal och försäkringsteknisk soliditet.

Försäkringsinspektionen tillägger följande.

Syftet med den nya lagen är i främsta rummet att så vitt möjligt skapa förutsättningar för säkerställande i ekonomiskt avseende av den självhjälpsrörelse, som understödsföreningarna bedriva. Ett viktigt led i denna strävan är övergången från det i många fall tidigare tillämpade uttaxeringssystemet till fasta och tillräckliga medlemsavgifter med åtföljande fondbildning. Avgifterna och fondbildningen äro tillräckliga endast under förutsättning att beräkningen därav sker enligt betryggande grunder. Deras försvagande står uppenbarligen i strid mot lagens mening, varför denna möjlighet att åstadkomma tillfällig lättnad för understödsföreningar i ekonomiskt trångmål är utesluten.

Vad angår pensionsstyrelsens förslag att understödsförening, som meddelar kapitalunderstöd vid livsfall, skall få utbetala mer än 500 kronor per

medlem även om föreningen icke har femhundra medlemmar, erinrar försäkringsinspektionen om att den under förarbetena till 1938 års lag endast med stor tvekan ansåg, att det för pensionskassor föreslagna låga minimiantalet medlemmar kunde godtagas, och anför:

Den nu föreslagna utvidgningen, att föreningar med så lågt medlemsantal även skola få meddela kapitalunderstöd vid livsfall, är självfallet ägnat att ytterligare öka betänksamheten gentemot ifrågavarande låga gräns. Då emellertid den risk en understödsförening påtager sig genom att meddela kapitalunderstöd vid livsfall är av samma art som och i regel icke av större omfattning än den risk en förening ikläder sig genom att meddela ålderspension, vill försäkringsinspektionen icke avstyrka denna utvidgning.

Understödsföreningarnas riksförbund tillstyrker pensionsstyrelsens ändringsförslag under förutsättning att den befogenhet, som skulle tillkomma tillsynsmyndigheten, kommer att utnyttjas mycket restriktivt.

Svenska försäkringsbolags riksförbund framhåller, att vissa försäkrings tekniska och skattetekniska invändningar kunna riktas mot pensionsstyrelsens ändringsförslag. Beträffande soliditeten och minsta medlemsantalet framhåller förbundet, att det främst vore säkerhetssynpunkterna, som gjorde sig gällande, och dem tillkomme det i första hand tillsynsmyndigheten att tillgodose. Förbundet ville därför icke i dessa avseenden framställa något yrkande. Eftersom emellertid pensionsstyrelsens ändringsförslag närmast tillkommit på framställning av vissa äldre understödsföreningar, syntes, i den mån föreningarnas önskemål borde tillgodoses, detta lämpligen kunna ske genom särskilda medgivanden i övergångsbestämmelserna.

De fria sjukkassornas förbund förordar vissa uppmjukningar i de försäkringstekniska bestämmelserna och anför:

Förbundet förnekar ingalunda, att den erkända sjukkasserörelsen i några avseenden — främst i fråga om sjuk- och läkarvårdersättningen — skänkt sina medlemmar beaktansvärda förmåner, ehuru medlemmarna härför, trots de utökade statsbidragen, fått vidkännas ganska betydande avgiftsförhöjningar. Den erkända rörelsen har i sin nuvarande utformning medfört vissa förbättringar men även flera betydande försämringar för det stora flertalet av landets sjukassefolk. Därvid syftas närmast på borteliminering av sjukhjälpn vid olycksfall i arbete, införandet av de obligatoriska tre karensdagarna (vilka kunna utökas till sju) samt den undantagsställning, i vilken förordningen om erkända sjukkassor försatt samtliga statens egna tjänare m. fl., vilka, ehuru erläggande samma avgifter som övriga medlemmar, dock få vidkännas viss minskning av sjukhjälpn.

Det innebar säkerligen en överraskning för den erkända sjukkasserörelsens målsmän, att ett så stort antal sjukkassor avböjde att låta sig enrolleras i den erkända rörelsen. Ännu större förvåning torde de fristående kassornas utveckling under de efterföljande åren ha väckt. De förmåner dessa kassor, trots avsaknad av stöd från statens sida, kunnat erbjuda sina medlemmar, måste dock ha varit av ett icke föraktligt värde, eftersom kassornas medlemsantal sedan år 1931 vuxit från cirka 250,000 till betydligt över 400,000. Den till medlemsantalet största fristående sjukkassan, framtidsförbundet, redovisade vid utgången av 1940 ett totalt medlemsantal av över 124,000. De fristående kassornas verksamhet bör av statsmakterna röna liknande uppskattning som de erkända kassornas.

Vid flera tillfällen har förbundet givit uttryck åt den uppfattningen, att den nya lagstiftningen lagt onödigt tunga band på sjukkasserörelsen. Beträffande vissa slag av understödsföreningar kan man rent av ifrågasätta, huruvida de icke från början bort undantagas från den nya understödsföreningslagens tillämpning. Förbundsstyrelsen syftar härvid på de s. k. verkstads-kassorna och andra kassor, vilka uteslutande rekryteras av anställda vid visst företag eller ur en viss strängt avgränsad grupp av personer, en fackförening, ideell sammanslutning eller dylikt, och vilka sålunda icke stå öppna för allmänheten. Verksamheten i dessa kassor har varit grundad på medlemmarnas inbördes sammanhållning och självansvar, och bestämmelserna rörande fondbildning, placering av fondmedel, försäkringsteknisk utredning etc. äro för denna verksamhet ganska väsensfrämmande. Pensionsstyrelsens betänkligheter mot en uppmjukning av beräkningsgrunderna särskilt beträffande nu nämnda kassor synas överdrivna. Därest för dessa understödsföreningar utan allmän anslutning och med ett medlemsantal ej överstigande femhundra grunderna för avgiftsbestämningen inskränkes till en allmän föreskrift, att avgifterna skulle vara så avvägda, att de i förening med andra för förenings verksamhet avsedda inkomster försloge till täckande av kassans löpande utgifter för dess verksamhet, och att bestämmelse härom skulle finnas intagen i föreningens stadgar, skulle i allt fall åtskilligt vara vunnet. Genom ett dylikt stadgande omöjliggjordes nämligen det s. k. uttaxeringssystemet, innebärande att medel, som erfordrades för utfästelsernas infriande, anskaffas genom uttaxering å medlemmarna allt efter som utfästelserna förfalla till betalning. Vid en sådan jämkning av lagbestämmelserna skulle de berörda föreningarna undantagas från de betungande föreskrifterna rörande fondbildning. I 17 och 18 §§ nya understödsföreningslagen äro föreskrifter meddelade rörande premiereserv och säkerhetsfond. Dessa föreskrifter gälla för bland andra sådana sjukkassor, som meddela sjukpenning för längre tid än ett-hundraåttio dagar för varje tidsperiod av tolv månader eller för tid utöver tre år för ett sammanhängande sjuklighetstillstånd. Avgiftsbestämningen i dessa kassor måste följaktligen ske strängt försäkringstekniskt, vilket med hänsyn till omfattningen av den lämnade sjukhjälpen möjligen kan anses vara befogat. Det anmärkningsvärda är emellertid, att motsvarande fordringar i avseende på fondbildning icke ställas på de erkända sjukkassorna. Det förhållandet, att dessa kassor åtnjuta statsbidrag, borde, förefaller det, ha givit anledning till att alldeles särskilt stränga krav ställts på deras avgifter och fonder. Därest bestämmelserna för de erkända sjukkassorna emellertid anses lämna betryggande säkerhetsmarginal, synas de kunna tillämpas jämväl på övriga sjukkassor.

Vid övervägande av de krav på försäkringsteknisk soliditet och minsta medlemsantal, som böra gälla för olika slag av understödsföreningar, måste hänsyn tagas särskilt till att å ena sidan gjorda utfästelser tryggas och att å andra sidan säkerhetskravet icke drives så långt, att onödiga hämningar läggas på den socialt värdefulla folkliga självhjälpsrörelse, som understödsföreningarnas verksamhet utgör. Den avvägning mellan olika intressen, som i dessa hänseenden gjordes vid tillkomsten av 1938 års lag, anser jag böra i det hela lämnas orubbad. Sålunda kan, på sätt pensionsstyrelsen framhållit, någon allmän uppmjukning av de för avgifterna tillämpade försäkringstekniska beräkningsgrunderna eller av bestämmelserna om minsta medlemsomslutning ej anses tillräddlig. Beträffande visst slag av föreningar torde emellertid en uppmjukning beträffande medlemsomslutningen utan olägenhet kunna ske.

Departement-
chefen.

Jag syftar här på de fåtaliga föreningar, vilka antingen enbart eller såsom komplement till pension meddela kapitalunderstöd att utfalla vid uppnående av viss ålder (kapitalunderstöd vid livsfall). Dylika kapitalunderstöd skilja sig varken i riskhänseende eller i sina sociala verkningar nämnvärt från ålderspensioner. Därför synas beträffande minsta medlemsantal strängare fordringar ej böra uppställas för dessa föreningar än för föreningar, vilka endast meddela ålderspension. För att understödet skall avse livsfall behöver det ej nödvändigt utfalla, då medlemmen själv uppnår bestämd ålder, utan även understöd, som utbetalas exempelvis då medlemmens barn når viss ålder, bör hänföras hit och detta även om premiebetalningen skall upphöra vid medlemmens död. Kapitalunderstödet bör anses gälla livsfall icke blott om det i sin helhet utbetalas vid uppnåendet av bestämd ålder utan även om det till någon del, oberoende av mellankommande dödsfall, utgår först ett eller annat år senare (vissa former av s. k. övergångsförsäkring och tidsränta). För föreningar, som meddela andra slag av kapitalunderstöd, t. ex. begravningshjälp eller understöd, som utfaller vid viss ålder eller tidigare dödsfall (s. k. blandad liv- och kapitalförsäkring), föreslår jag ej någon motsvarande allmän lindring.

I vissa undantagsfall, som kommit till min kännedom, har det visat sig önskvärt, att möjlighet öppnas för en förening, som är inregistrerad enligt äldre lag, att vid övergång till den nya lagens bestämmelser erhålla dispens från den i 13 § av sistnämnda lag meddelade föreskriften, att avgifternas upptagande icke må göras beroende av inträffade försäkringsfall. Sådan dispens synes emellertid böra få medgivas endast av Kungl. Maj:t. Bestämmelse här om föreslås såsom en ny punkt 4) i 1 mom. av övergångsbestämmelserna, varvid de nuvarande punkterna 4) och 5) erhålla beteckningarna 5) och 6). Medgives dispens, torde Kungl. Maj:t böra föreskriva, i vad mån bestämmelser i lagen till följd därav icke skola vara tillämpliga å föreningen.

Den nuvarande bestämmelsen att förening, som vill meddela kapitalunderstöd till högre belopp än 500 kronor för en medlem, ovillkorligen skall bestå av minst femhundra medlemmar, har ofta visat sig vara alltför sträng, särskilt när det gäller verkstadskassor och andra föreningar, avsedda för en sluten krets av personer anställda vid visst företag eller medlemmar av viss sammanslutning. Även efter den uppmjukning jag nyss förordat beträffande föreningar, vilka meddela kapitalunderstöd vid livsfall, torde det ofta framstå såsom obilligt, att beträffande samtliga föreningar, vilka meddela annat kapitalunderstöd till belopp över 500 kronor, skall gälla ett så högt minimalantal medlemmar som femhundra. Jag anser därför, att tillsynsmyndigheten även i fråga om föreningar, som meddela sist angivet kapitalunderstöd, bör få möjlighet att, då särskilda omständigheter därtill föranleda, medgiva undantag från eljest gällande föreskrift om minsta medlemsantal. Givetvis bör dock denna dispensrätt begagnas med återhållsamhet och särskild hänsyn tagas till föreningens ekonomiska soliditet.

Kapitalunderstödet maximering till 4,000 kronor för en medlem.

Gällande bestämmelser.

I 3 § femte stycket av 1938 års lag om understödsföreningar stadgas, att sådan förening icke må meddela kapitalunderstöd till högre belopp än 4,000 kronor för en medlem.

I 1912 års lag var motsvarande gräns bestämd till 1,000 kronor. Detta stadgande motiverades då med att understödsföreningar för meddelande av kapitalunderstöd icke i någon avsevärd omfattning verkade bland de mera bemedlade klasserna, vilka i stället vände sig till försäkringsbolag för erhållande av kapitalförsäkring, och att därför kapitalunderstöd till högre belopp än 1,000 kronor i regel måste anses så stort, att det mera ägde karaktär av sparad kapital än understöd i egentlig mening.

År 1921 (SFS 1921: 212) höjdes emellertid maximibeloppet med hänsyn särskilt till penningvärdets fall till 4,000 kronor. Bestämmelsen överflyttades oförändrad till 1938 års lag.

Framställningar om höjning av maximibeloppet.

Prästerskapets i Lunds stift understödsförening yrkar i sin tidigare omnämnda framställning, att maximibeloppet måtte höjas till 10,000 kronor. Föreningen anför:

Ett förverkligande av lagens syfte, att små föreningar böra upphöra med sin verksamhet och uppgå i annan större förening, är möjliggjort beträffande överlevelsepension, därigenom att något maximibelopp för dylik pension icke föreskrivits. Föreningar, som var för sig meddela kapitalunderstöd intill maximibeloppet, 4,000 kronor för en medlem, kunna däremot icke sammanslås, med mindre sådan ändring i lagen vidtages, att maximibeloppet fastställs till högre belopp än vad nu gäller. Om en sammanslagning tänkes ske mellan allenast två föreningar, synes ett maximibelopp av 8,000 kronor vara lämpligt. Men då fråga kan uppkomma om sammanslagning av tre eller flera föreningar, synes maximibeloppet icke böra sättas lägre än 10,000 kronor. Skulle detta maximibelopp anses vara för högt som allmänt stadgande, bör till underlättande av sammanslagning av föreningar, som varit i verksamhet före 1938, möjlighet beredas att genom undantagsbestämmelser meddela kapitalunderstöd utöver 8,000 kronor. Det torde också böra framhållas, att på grund av penningvärdets fall sedan år 1921, då maximibeloppet höjdes till nu gällande 4,000 kronor, en höjning även av denna anledning synes ofrånkomlig för att föreningarna må kunna meddela ett mot tidsförhållandena svarande kapitalunderstöd.

Pensionskassan svenska prästerskapets understödsförening yrkar med liknande motivering, att kapitalunderstöd en gång för alla må kunna meddelas till högre belopp än 4,000 kronor för en medlem.

Remissyttranden.

Pensionsstyrelsen anför beträffande dessa framställningar följande.

Den i förarbetena till 1912 års lag anförda motiveringen för kapitalunderstödet begränsning synes föga tillämplig i de fall, då understödet meddelas

av en pensionskassa som komplement till pension. Inom en del pensionskassor, anknutna till företag, förekommer den anordningen, att den på första halvåret eller första året belöpande pensionen ersättes med ett kapitalunderstöd, lydande å samma summa som motsvarande lön eller pension. Det torde knappast vara rimligt, att en förening, som vill meddela kapitalunderstöd under angiven form, ej skall få göra detta även om kapitalbeloppet skulle överstiga 4,000 kronor. Jämväl i de fall, då kapitalunderstödet meddelas i form av försäkring för livsfall utan samband med pension, torde med hänsyn till försäkringens jämförbarhet med ålderspension någon begränsning av understödet icke behöva stadgas. Pensionsstyrelsen vill därför förorda, att en modifiering av stadgandet om maximibeloppets storlek vidtages för det fall, att understödet utgår i samband med pension eller i form av försäkring för livsfall utan samband med pension. Även denna ändring synes böra givas den formen, att det må ankomma på tillsynsmyndigheten att, om särskilda omständigheter därtill föranleda, medgiva undantag från huvudregelns tillämpning. Det förutsättes härvid, att sådant undantag skall kunna ifrågakomma allenast i fall av den mera speciella art, som ovan berörts, eller i därmed jämförliga fall. Ehuru tillsynsmyndighetens befogenhet att lämna medgivande, såvitt nu kan bedömas, bör vara begränsad på detta sätt, synes dock vara lämpligt, främst med hänsyn till svårigheterna att överblicka utvecklingen på förevarande område, att giva lagbestämmelsen en något allmännare avfattning.

Enligt pensionsstyrelsens mening bör en generell höjning av kapitalunderstöds maximum, såsom föreslagits av prästerskapets i Lunds stift understödsförening samt pensionskassan svenska prästerskapets understödsförening, icke lämpligen ifrågakomma. I den utredning, som ligger till grund för 1938 års lag, föreslog socialstyrelsen ingen ändring i detta hänseende, och departementsförslaget följde i denna del styrelsens förslag, vilket också godkändes av riksdagen. Att, såsom nämnda föreningar gjort, som grund för en höjning åberopa levnadskostnadernas stegring, synes icke vara motiverat, eftersom levnadskostnadsindex för närvarande understiger motsvarande indextal den 1 juli 1921, då nuvarande maximibelopp blev gällande. Därest föreningarna beredas möjligheter att, såsom pensionsstyrelsen i det föregående föreslagit, meddela kapitalunderstöd upp till 4,000 kronor även vid ett lägre medlemsantal än 500, bortfaller också i flertalet fall den av den nya lagen framkallade anledningen att överlåta en mindre förenings rörelse på en större, varför även detta skäl för maximibeloppets höjande i allt väsentligt bortfaller. I fall då man ändock vill ordna överlåtelse av en förenings rörelse på en annan, kunna visserligen svårigheter uppstå i händelse medlemmar inneha försäkringar i bägge föreningarna till sammanlagt belopp överstigande 4,000 kronor. I det fåtal fall detta kan förekomma torde emellertid möjlighet finnas att lösa de nämnda svårigheterna på annat sätt, exempelvis genom att på försäkringsbolag överlåta de delar av försäkringarna, som överskjuta 4,000 kronor.

De fria sjukkassornas förbund har intet att erinra mot pensionsstyrelsens förslag och — under förutsättning att tillsynsmyndighetens dispensbefogenheter utnyttjas restriktivt — icke heller *understödsföreningarnas riksförbund*.

Svenska försäkringsbolags riksförbund invänder följande:

Pensionsstyrelsen förbigår en omständighet av stor vikt, nämligen att nya regler för beskattning av livförsäkringar införts, sedan maximigränsen för kapitalunderstöd från understödsföreningar bestämdes till 4,000 kronor. Enligt 1928 års kommunalskattelag är nämligen livförsäkringsbolag skyldigt

att, då fråga gäller kapitalförsäkring, erlægga ej blott skatt å överskottet utan även s. k. ränteskatt. Ränteskatten är avsedd att ersätta den inkomst- och förmögenhetsskatt, som principiellt borde åvila försäkringstagarna på grund av dem tillkommande andelar i premiereserv och premieåterbäringsreserv samt ränta å dessa fonder. Någon motsvarighet härtill förefinnes ej i fråga om kapitalförsäkring, som meddelas av understödsförening, då ju sådan förening är skattepliktig endast för inkomst av fastighet. En höjning av maximigränsen för kapitalunderstöd från understödsförening är därför enligt förbundets mening ägnad att väcka allvarliga betänkligheter.

Ur här berörda synpunkter kan till och med ifrågasättas, huruvida icke snarare viss ytterligare begränsning av understödsföreningarnas rätt att meddela kapitalunderstöd borde genomföras. Då fråga gäller sådant understöd i samband med pension kan exempelvis ifrågasättas att — inom 4,000-kronorsgränsen — maximera understödet till pensionens dubbla årsbelopp. Kapitalunderstödet komme då att utgå på grund av pensionsförsäkring i kommunalskattelagens mening och som följd därav beskattas i samband med att det utfaller.

Så länge kapitalunderstöden äro av tämligen ringa storlek, kan det måhända av sociala skäl vara motiverat att bortse från skattesynpunkterna — vilket dock icke skett i fråga om livförsäkringsbolagens s. k. folkförsäkring. Vid högre kapitalunderstöd, vilket redan nu förekommer i tämligen stor utsträckning och skulle bliva än mera framträdande, om pensionsstyrelsens förslag genomfördes, torde med hänsyn till önskvärdheten av en rättvis och likvärdig beskattning nämnda synpunkter ej få förbises.

De nu anförda skälen av skattenatur hänföra sig till kapitalförsäkring såväl för dödsfall som för livsfall. Vad angår sistnämnda försäkringsform kan riksförbundet dessutom ej dela pensionsstyrelsens uppfattning, att sådant understöd på grund av dess jämförbarhet i riskhänseende med ålderspension bör få utgivas med obegränsat belopp och detta även vid mycket litet antal medlemmar i föreningen. Så länge försäkringsanstalterna räkuade med en avsevärd överränta, bortsåg man visserligen ofta från avvikelser i den beräknade avgången genom dödsfall. Sedan emellertid denna marginal försvunnit och man rentav måste räkna med möjligheten av ränteunderskott, kan man lika litet som vid försäkring för dödsfall bortse från dödsrisken. I själva verket har utvecklingen beträffande dödsrisken hittills varit sådan, att säkerhetsmarginalerna vid avgiftsberäkningen undan för undan minskats vid livsfallsförsäkring under det att vid dödsfallsförsäkring förhållandet varit det motsatta. Och i fråga om räntan är livsfallsförsäkringen i lika hög grad som dödsfallsförsäkringen beroende av att premiereserven kan placeras på sådant sätt, att avkastningen minst motsvarar en förräntning efter den räntefot, som ligger till grund för avgiftsberäkningen. Av dessa skäl borde snarare understödsföreningarnas rätt att meddela ålderspensionsförsäkring inskränkas än föreningarna medgivas rätt att utan begränsning meddela kapitalförsäkring för livsfall.

De försäkringstekniska skäl riksförbundet här anført mot att möjlighet skulle öppnas för understödsföreningarna att bereda kapitalunderstöd till högre belopp än 4,000 kronor för en medlem förstärkas ytterligare av den omständigheten, att nämnda föreningar enligt av pensionsstyrelsen såsom tillsynsmyndighet fastställda grunder få basera avgiftsberäkningen på en räntefot av 3 procent. För de under försäkringsinspektionens tillsyn stående försäkringsbolagen gäller enligt av Kungl. Maj:t fastställda grunder, att premierna skola beräknas under antagande av endast 2½ procent räntefot. Säkerhetsmarginalen med avseende å räntan är alltså vida mindre för understödsföreningarna än för livförsäkringsbolagen. Även denna omständighet talar emot att vidga området för understödsföreningarnas verksamhet.

Pensionsstyrelsen har ej heller i sin skrivelse ådagalagt — och riksförbundet har sig icke bekant — att det skulle föreligga något verkligt behov av höjning av den nu för understödsföreningar stadgade gränsen för kapitalunderstöd av 4,000 kronor. Det må framhållas, att svenska personal-pensionskassan, vilken svarar för tjänstepensioneringen av över 50,000 anställda, för närvarande ej meddelar kapitalunderstöd till högre belopp än 4,000 kronor.

Även försäkringsinspektionen säger sig icke vara övertygad om att behov föreligger att bevilja undantag från maximibeloppet 4,000 kronor.

Departement-
chefen.

Anledning synes icke föreligga att med hänsyn till penningvärdets förändring företaga någon höjning av kapitalunderstödet maximum. Det har emellertid framhållits, att en höjning av maximum skulle vara önskvärd för att underlätta en av den nya lagstiftningen föranledd sammanslagning av smärre föreningar. Såsom pensionsstyrelsen framhållit kommer dock behovet av en sådan höjning att bliva mindre, om de smärre föreningarna även vid lägre medlemsantal än femhundra skulle — med eller utan dispens — få fortbestå med rätt att meddela kapitalunderstöd upp till 4,000 kronor för en medlem. Beträffande kapitalunderstöd, som utgår i samband med pension eller eljest vid livsfall, tala dock starka skäl för att understöd undantagsvis må kunna utgå med högre belopp än 4,000 kronor, främst med hänsyn därtill att dylika kapitalunderstöd till sin karaktär stå så nära de pensionsunderstöd, beträffande vilka någon motsvarande maximering icke finnes och icke heller av mig kommer att förordas. I likhet med pensionsstyrelsen anser jag emellertid, att någon generell ökning av understödsbeloppets maximum icke bör ske utan endast möjlighet beredas till en höjning från fall till fall efter särskild prövning av tillsynsmyndigheten. Att anledning till återhållsamhet vid tillämpningen av denna dispensrätt föreligger synes mig framgå av de av svenska försäkringsbolags riksförbund framhållna skattetekniska synpunkterna. Särskilt under nu rådande krisförhållanden är det emellertid ett samhällligt intresse, att den sparverksamhet, som understödsföreningsrörelsen utgör, icke hämmas genom onödigt stränga föreskrifter. Av sociala skäl synes icke någon skärpning av beskattningen av understödsföreningarna eller av utgående understöd böra ifrågakomma liksom ej heller någon begränsning av allmänhetens möjlighet att hos understödsföreningarna bereda sig kapital- och pensionsunderstöd i den utsträckning jag här förordat.

Statsbidrag till underlättande av övergången.

Inledning.

Som förut nämnts har fråga uppkommit, huruvida staten bör ekonomiskt stödja en sanering av de före 1938 års lags ikraftträdande verksamma understödsföreningarna.

Sålunda anför redaktören *J. A. Henriksson i Varberg* följande:

Den sanering av den svenska understödsföreningsverksamheten, till vilken den nya understödsföreningslagen syftar, är både önskvärd och behövlig. Många begravningskassor finnas med allt annat än hållbara ekonomiska

grunder, och det är i medlemmarnas intresse, att dessa kassor ombildas i enlighet med den nya lagens i jämförelse med den gamla betydligt skärpta fordringar eller överlåta sin verksamhet till solida understödsföreningar. Statsmakterna torde hava intresse av att även på annat sätt än genom blotta lagbud främja en dylik utveckling, då det måste anses vara också till allmänt gagn, att de sparmedel, som många svenska samhällsmedlemmar genom en begravningskassa avsatt för att bespara anhöriga eller det allmänna utgifter, som äro förbundna med deras sista färd, icke förspillras. Detta är emellertid vad som i stor utsträckning hotar att ske. Många av de nuvarande understödsföreningarna hava så svagt ekonomiskt underlag, att det möter oöverstigligen svårigheter för deras ofta ålderstigna medlemmar att genom särskilda tillskott åstadkomma den fondbildning, som är erforderlig för en fortsatt självständig verksamhet i överensstämmelse med den nya lagen eller, vilket säkerligen vore det tryggaste, deras övergång till större och starkare kassor. För många äldre medlemmar i begravningskassorna är det belopp, som där tillförsäkrats dem, deras enda livförsäkring, och då man vet med vilken intensitet dessa gamla hederliga människor levat sig in i den föreställningen att de genom sin förtänksamhet och genom att lägga av något av sina ofta knappt tillmätta slantar sörjt för en »hederlig begravning», förstår man den bittra besvikelsen hos dem, därest deras kassa skulle träda i likvidation utan att kunna fylla de påtagna förbindelserna. Det synes vara behjärtansvärt att staten träder till och hjälper medlemmarna, i all synnerhet de ålderstigna, i dessa kassor, vilka dock arbetat i enlighet med hittillsvarande lagstiftnings föreskrifter och under statens hägn och tillsyn.

Pensionsstyrelsens utredning.

I sin förut omnämnda utredning av spörsmålet om och i vad mån statsbidrag borde utgå för underlättande av äldre understödsföreningars vinnande av förklaring jämlikt första momentet övergångsbestämmelserna i 1938 års lag eller ock medlemmarnas övergång till en jämlikt nya lagen registrerad förening avvisar *pensionsstyrelsen* tanken på statsbidrag för sådant ändamål och anför följande:

Med visst fog kan måhända göras gällande att, när staten genom den nya lagen företagit sig att befästa understödsföreningarnas försäkringsverksamhets ställning i trygghetshänseende, det också borde tillses, att icke medlemsbeståndet till viss del uteslutes från verksamheten på grund av att medlemmarna icke ha möjlighet uppfylla de ekonomiska villkoren för övergång till den nya ordningen. Då de medlemsgrupper, som sålunda skulle uteslutas, sannolikt huvudsakligen bestå av äldre personer och av sådana med lägre inkomster, kunna också — bortsett från mer känslöbetonade skäl — sociala hänsyn i någon mån komma i betraktande vid bedömningen av frågan. Därjämte torde böra nämnas att, då fråga är om begravningshjälpsverksamhet, som tidigare varit sammanförd med sjukhjälpsverksamhet inom en och samma förening, den förra verksamheten ofta i större eller mindre grad fått finansiera den senare. I många fall torde ha inträffat, att begravningshjälpsavgifterna i och för sig varit tillräckliga för sitt ändamål och, som sig bör, lämnat årliga överskott för fondering. Om emellertid samtidigt sjukhjälpsverksamheten, tagen för sig, medfört underskott, har, enär understödsförening lagenligt skall svara för sina utfästelser med sina samtliga tillgångar, överskotten på begravningshjälpsverksamheten helt eller delvis måst användas för sjukhjälpsverksamheten. Denna kan alltså ha gynnats på begravningshjälpsverksamhetens bekostnad. Det är ett känt förhållande, att utvecklingen varit den nu anförda i många av de sjuk- och begravningskassor, som voro registrerade enligt 1910

års sjukkasselag och som därefter merendels uppdelats i sjukkassor och begravningskassor.

Å andra sidan kan mot tanken att lämna statsbidrag till underlättande av omorganisationen anföras, att de med en sådan omorganisation förbundna svårigheterna för dessa föreningar med försvagad ekonomi äro av samma art som vid de omläggningar av enstaka föreningars verksamhet, vilka frivilligt företagits under gamla lagens tid utan statsbidrag. Den omständigheten att omläggningen av ett större antal föreningar nu sammanträngts till en viss tidsperiod, nämligen den för nya lagen stadgade övergångstiden, kan icke vara av natur att göra beviljande av bidraget mera befogat. Skulle statsbidrag beviljas, kan möjligen också befaras, att sådana föreningar, som redan under gamla lagens tid frivilligt och utan att den nya lagen tvingat därtill omlagt sin verksamhet genom nedskärning av förmånerna eller höjning av avgifterna, komme att göra anspråk på statsbidrag. I varje fall torde så bliva förhållandet beträffande föreningar, som redan anpassat sig efter den nya lagens bestämmelser. Det är också klart, att orsaken till att omorganisationen drabbar ifrågavarande ekonomiskt dåligt ställda föreningar och deras medlemmar särskilt hårt är att föreningarna under gamla lagens tid haft för låga avgifter och för svag fondbildning, så att föreningarnas nuvarande kapital icke räckt till att tillförsäkra medlemmarna oförändrade förmåner. Under sådana förhållanden synes det i sak icke kunna betraktas såsom oskäligt om de nu få genom förhöjda avgifter i efterhand erlägga de avgiftsbelopp de egentligen redan under gamla lagens tid skulle ha erlagt till sin förening; möjlighet föreligger ju ock att genom sänkning av förmånerna minska eller helt undvika avgiftsförhöjning.

Vad särskilt angår beviljande av statsbidrag åt understödsföreningar, som utan att vara erkända sjukkassor meddela sjukhjälp, vill jag erinra om att frågan tidigare prövats av Kungl. Maj:t. *De fria sjukkassornas förbund och framtidsförbundet, allmän sjukkassa, understödsförening* hade gjort framställning om ändring av bestämmelserna om statsbidrag till sjukkassor. Över denna framställning avgav år 1936 dåvarande tillsynsmyndigheten, *socialstyrelsen*, ett utlåtande, vari bland annat yttrades:

De sjukkassor, av vilka samhället numera har behov, äro de erkända sjukkassorna, vilka uppfylla nutida fordringar på ett socialt sjukförsäkringsorgan. Vad åter de s. k. fria sjukkassorna beträffar kan om deras verksamhet i stället ifrågasättas, huruvida den icke rent av kan vara samhället till skada. Samhället kan nämligen icke hava gagn av en verksamhet, som går ut på att tillföra så många medlemmar som möjligt till en försäkring med socialt sett otillräckliga prestationer. Det kan icke heller bestridas, att kassornas verksamhet kan vara ägnad att utgöra ett hinder för fullföljandet även av ett annat av syftemålen med 1931 års lagstiftning, nämligen att genom lämpliga bestämmelser undanröja anledningar till överförsäkring och dubbelförsäkring. Av synnerligen allvarlig art äro även de invändningar mot de gjorda yrkandena, vilka kunna framställas med hänsyn till de verkningar, som ett bifall skulle föra med sig för den statsunderstödda sjukförsäkringen. Bland annat är uppenbart, att man genom att tillerkänna statsbidrag även åt de understödsföreningar, som icke äro erkända sjukkassor, skulle giva ökad styrka åt och till och med sanktionera den konkurrens mellan statsunderstödda sjukkassor inbördes och den splittring på olika organ, som man genom sjukkassereformen velat upphäva. På dessa och övriga i utlåtandet anförda skäl avstyrkas de i framställningen gjorda yrkandena.

Framställningen föranledde icke någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

I samma ämne väcktes vid 1936 års riksdag motioner (I: 123 och II: 297), i vilka hemställdes, att riksdagen skulle hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande »möjligheten av och betingelserna för att bereda de fristående kassorna skälig andel av det anslag av statsmedel, som beviljas till främjande av den frivilliga sjukkasseverksamheten». I utlåtande (nr 44) hemställde statsutskottet, att motionerna icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd. Detta blev också riksdagens beslut.

Pensionsstyrelsen hänvisar till de invändningar, som sålunda tidigare framförts mot beviljande av statsbidrag åt andra än erkända sjukkassor, och anför följande:

Dessa invändningar torde i stort sett alltjämt äga giltighet. Att nu ens tillfälligt lämna bidrag till dessa förenings verksamhet synes därför icke böra ifrågakomma, detta så mycket mindre som föreningarnas kvarblivande såsom självständiga föreningar därigenom komme att underlättas, då det i stället torde få betraktas såsom ett allmänt intresse att föreningarna i största möjliga mån införlivas med de erkända sjukkassorna.

Pensionskassa har redan enligt 1912 års understödsföreningslag i regel varit pliktig att med vissa mellanrum låta upprätta försäkringsteknisk utredning rörande sin ställning, varigenom föreningen fått klarhet om sitt ekonomiska läge och kunnat vidtaga avgiftsförhöjningar och andra åtgärder, där ekonomin behövt förbättras. Avgiftsförhöjning, som för sådan förening påkallas i samband med omorganisationen, härrör därför i allmänhet uteslutande från de genomförda ändringarna i beräkningsgrunderna, bland annat nedgången till lägre räntefot och dödlighet, vilka ändringar föreningen ändock oberoende av omorganisationen i huvudsak hade måst underkasta sig. Någon anledning att med statsbidrag understödja dylika föreningar torde därför icke finnas. I pensionskassor av det slag, där pensionen icke i stadgarna fastställts att utgå med visst belopp utan årligen bestämts genom fördelning på pensionärerna av räntor och övriga för ändamålet avsedda medel i den mån sådana funnits tillgängliga, torde emellertid vissa svårigheter i samband med omorganisationen kunna uppkomma även på grund av den nya lagens bestämelse att pension skall utgå med fasta belopp i den mån rätten till pensionen grundar sig på erlagda medlemsavgifter. Dessa svårigheter torde dock huvudsakligen vara av teknisk art och därför icke motivera beviljande av statsbidrag.

Föreningar registrerade med godkända stadgar torde icke heller i ifrågavarande sammanhang behöva tagas i betraktande, då de varit underkastade ekonomisk övervakning och för den skull icke torde ha större svårigheter att inordna sig under den nya lagen.

Bland begravningskassorna — i den mån de icke haft godkända stadgar — återfinnes däremot ett icke ringa antal, där svårigheterna vid omorganisationen äro påfallande stora. Även med beaktande härav och av det behjärtansvärda syftet med ett eventuellt beviljat statsbidrag har pensionsstyrelsen likväl också i dessa fall funnit övervägande skäl tala emot att statsbidrag beviljas. Styrelsen stöder denna sin upplåtning på den omständigheten, att här är fråga om en form av kapitalförsäkring och att detta slag av försäkring tidigare icke ansetts böra understödjas med statsbidrag. Härtill kommer det förut berörda förhållandet, att i de ifrågavarande föreningarna avgifterna under gamla lagens tid varit för låga, att detta är anledningen till föreningarnas nuvarande svårigheter och att det under sådana omständigheter icke kan anses orimligt, att medlemmarna nu få betala högre avgifter eller nedgå till lägre begravningshjälpsbelopp, eventuellt anlita en kombination av dessa utvägar. Dessutom må hållas i minnet att flertalet av de föreningar, som

skulle komma i åtnjutande av statsbidraget, torde vara sådana, där medlemsantalet är litet och försäkringsriskerna alltså måste bäras av relativt få försäkrade. I en dylik förening får verksamheten i ekonomiskt hänseende som regel ett mer ojämnt förlopp än i en större förening, där riskfördelningen blir gynnsammare. På grund av verksamhetens ringa omfattning möta också, såsom erfarenheten visat, i de mindre föreningarna ofta svårigheter i särskilda hänseenden att ordna verksamheten på ett ekonomiskt tillfredsställande sätt. Sålunda blir avkastningen på föreningarnas kapital, då föreningarna ofta ha detsamma insatt i bank, icke sällan mindre än 3 procent, vilken räntefot eljest i allmänhet lägges till grund för bestämningen av avgifterna. Härigenom måste premierna beräknas efter en lägre räntefot, vilket i sin tur medför högre avgifter med risk för minskad anslutning. Överhuvud finnas i fråga om en stor del av dessa föreningar inga garantier för en varaktig stabilisering av verksamheten, även om statsbidrag skulle beviljas.

Nedlägger en förening sin verksamhet utan att i samband därmed överlåta den på annan förening eller ett försäkringsbolag, skola föreningens behållna tillgångar användas på det sätt föreningens stadgar föreskriva, vilket oftast innebär, att tillgångarna fördelas på medlemmarna. I stället för att begravningshjälp eljest skolat utgå till de efterlevande kommer i dylika fall medlemmen själv under livstiden att erhålla ett kapital. Detsamma kan en medlem ernå även i varje förening, som är i verksamhet, förutsatt att föreningens stadgar medge återköp av försäkring. Upptaga stadgarna icke bestämmelser härom, kan föreningen införa sådana. Det finnes således ingen garanti för att ett eventuellt beviljat statsbidrag i verkligheten kommer att bli använt till upprätthållande av begravningshjälpsverksamheten.

Utöver vad sålunda anförts må framhållas, att det även rent tekniskt möter mycket stora svårigheter att finna försvarbara grunder för beviljande av statsbidrag. I detta hänseende må här omnämnas, att i de smärre föreningar, där inga garantier för en mera varaktig stabilisering av verksamheten finnas även om statsbidrag skulle beviljas, statsbidraget knappast torde kunna givas i annan form än som bidrag till underlättande av överlåtelse å annat mera bärkraftigt rättssubjekt. Att inskränka statsbidraget till dylika fall eller att draga en gräns mellan föreningar, till vilka statsbidrag borde utgå endast vid överlåtelse, och övriga torde emellertid icke vara möjligt. Vidare synes det icke lämpligt att låta statsbidrag utgå, där underlåtenheten att tidigare sörja för att avgifterna blivit tillräckliga bottnat i ovilja inom föreningen mot avgiftsförhöjning eller oförmåga att betala de högre avgifterna. I dylika fall borde föreningen redan tidigare ha minskat begravningshjälpens belopp till att bättre svara mot avgifternas storlek. Principiellt synes därför statsbidrag böra komma i fråga endast för föreningar, där medlemmarna varit i god tro, när de betraktat sina avgifter såsom tillräckliga och sin begravningshjälp som säkerställd. Men i praktiken torde det icke vara möjligt att skilja den ena gruppen från den andra, eftersom det icke lärer kunna avgöras, när god tro förelegat eller icke.

Remissyttranden.

I avgivet yttrande förklarar sig *statskontoret* biträda den uppfattning, åt vilken pensionsstyrelsen givit uttryck. Även *socialstyrelsen* delar pensionsstyrelsens åsikt, att statsbidrag icke bör utgå till understödsförening, som utan att vara erkänd sjukkasse meddelar sjukhjälp.

Svenska sjukkasseförbundet yttrar:

Enligt förbundets mening finnas nu lika litet som förr några bärande skäl att lämna statsbidrag åt understödsföreningar, som, utan att vara erkända

sjukkassor, meddela sjukhjälp. Därest man emellertid kunde finna en form för beviljande av statsbidrag till sådana föreningar, som inom en mycket kort tid förklarade sig villiga att överlåta sin verksamhet på andra ekonomiskt starka föreningar, har förbundet intet att erinra häremot. I fråga om s. k. fria sjukkassor skulle lämnande av ett engångsbidrag givetvis endast ske för att möjliggöra deras anslutning till erkända sjukkassor. Man kunde tänka sig, att medlemmarna i dessa kassor efter anslutningen till de erkända sjukkassorna erhöles t. ex. samma sjukpenning som i sina gamla kassor men i övrigt samma förmåner som de erkända sjukkassornas medlemmar. En viss kort tidrymd, inom vilken en sådan anslutning måste äga rum, finge givetvis fastställas.

Ikke heller *understödsföreningarnas riksförbund* anser sig kunna tillstyrka bidrag av statsmedel utan anför:

Genom tillkomsten av 1938 års lag hava kraven på ekonomisk soliditet hos föreningarna avsevärt skärpts.

De föreningar, vilka redan på ett tidigt stadium sanerat sin verksamhet, beröras i allmänhet i tämligen ringa grad av dessa skärpta krav, enär de länge arbetat enligt försäkringstekniska grunder. Härefter komma de föreningar, vilka, utan att hava arbetat efter försäkringstekniska linjer, dock kunna uppvisa en jämförelsevis god fondställning och med anledning därav på rimliga villkor hava möjlighet vinna kollektiv anslutning till större och mera bärkraftiga föreningar, varigenom de undgå att driva egen verksamhet efter den nya lagens strängare grunder. Många av dem hava emellertid kanske icke tillräcklig kännedom om denna möjlighet. Slutligen komma de föreningar — mindre och i allmänhet lokalt arbetande begravningshjälpkassor — vilka på grund av otillräckliga fonder varken kunna själva fortsätta sin verksamhet eller på antagbara villkor vinna kollektiv anslutning till annan förening. Det torde vara dessa föreningar, som främst äro i behov av direkta stödåtgärder.

Skulden till att dessa föreningars ekonomiska ställning nu icke är sådan, som önskvärdt vore, får enligt förbundets uppfattning icke uteslutande läggas på föreningarna och deras styrelser. 1912 års understödsföreningslag var ju så avfattad, att förening ägde rätt driva sin verksamhet enligt grunder, vilkas ohållbarhet på ett mycket tidigt stadium måste hava varit uppenbar för envar något så när sakkunnig. Trots detta förhållande tillstodde lagen, att sådan förening ägde rätt erhålla registrering hos ett centralt ämbetsverk, vilket fungerade såsom tillsynsmyndighet. Denna omständighet gav föreningarna i den stora allmänhetens ögon ett starkt sken av soliditet. I ett stort antal fall är det för övrigt mer än sannolikt, att dessa föreningars medlemmar och styrelser varit i god tro, i det de helt svävade i okunnighet om de brister, vilka i tekniskt-ekonomiskt avseende vidlådde deras föreningar. I regel torde de hava ansett registreringen som sådan såsom en tillräcklig garanti för att ställningen alltigenom var som sig borde. Den reella skillnaden mellan enbart registrering å ena sidan och registrering med godkända stadgar å andra sidan synes i många fall hava varit dem okänd. Mycket kan därför anses tala för stödåtgärder åt dessa föreningar.

På de av pensionsstyrelsen i dess utredning angivna grunderna synes emellertid en hjälpaktion i form av statsbidrag för denna grupp av föreningar i praktiken vara synnerligen svår att genomföra. Att finna alltigenom rättvisa normer för utgivande av sådant bidrag i angivet syfte torde vara ogörligt. Situationen för sådana föreningar, vilkas fondställning icke är alltför undergrävd, kunde måhända bliva ljusare, därest tillsynsmyndigheten snarast lämnar dem råd och anvisningar främst beträffande möjligheten av kollektiv anslutning, så att de i görligaste mån kunna säkerställa sina medlemmars för-

säkringsskydd och i vart fall icke på grund av bristande kännedom om sakförhållandet försitta de möjligheter, vilka finnas.

De fria sjukassornas förbund hävdar, att även de icke erkända sjukassornas verksamhet är av stort samhälleligt värde och understryker, att det endast gäller ett bidrag av tillfällig natur. Förbundet yttrar:

Bidraget synes avse att ge kassor med mindre tillfredsställande ekonomiskt underlag hjälp att fylla förefintlig brist i fonderna och på detta sätt underlätta för dem att anpassa sig efter den nya understödsföreningslagen eller överlåta sin verksamhet på annan fristående sjukkassa, som erhållit registrering jämligt denna lag. Det är uppenbart, att åtskilliga kassor, i all synnerhet mindre kassor utan allmän anslutning, bliva tvingade att vidtaga kännbara höjningar av medlemsavgifterna för att de i lagen och i pensionsstyrelsens anvisningar uppställda fordringarna skola uppfyllas. I rådande tidsläge, då den enskildes ekonomi pressas till bristningsgränsen, är det självfallet synnerligen olyckligt, att sjukassornas medlemmar, vilka till övervägande delen tillhöra de mindre bemedlade grupperna av befolkningen, skola få vidkännas ökade avgifter.

Några principiella skäl av bärande natur mot beviljande av statsbidrag till understödsföreningarna för ifrågavarande ändamål synas icke föreligga. Förbundet anser dock, att det antagligen skulle möta vissa svårigheter att fastställa de grunder, efter vilka sådant bidrag skulle utgå.

**Departements-
chefen.**

Såsom jag tidigare anfört finnas bland de enligt äldre lag registrerade understödsföreningarna åtskilliga, vilkas ekonomi vilar på osäker grund. Detta gäller främst sådana begravningskassor och andra kapitalförsäkringsföreningar, vilka registrerats utan godkända stadgar. För dylika föreningar kunna den nya lagstiftningens strängare bestämmelser om försäkringsteknisk soliditet framtvunga en konsolidering på basis av minskade förmåner eller ökade avgifter. Hur kännbar en sådan förändring än kan förefalla den enskilde föreningsmedlemmen, innebär den emellertid endast, att det alltför svaga ekonomiska underlaget kommer i dagen och att de saneringsåtgärder, som ändock förr eller senare måst vidtagas, bliva aktuella på ett tidigare skede än vad måhända eljest skulle hava blivit fallet. Den omständigheten att dylika föreningar tidigare hållit lägre avgifter än vad klok försiktighet bjudit innebär icke i och för sig anledning till att nu statsbidrag skulle lämnas för att bringa föreningens tillgångar att med tillräcklig riskmarginal balansera mot dess utfästelser. Ett utdelande av sådana bidrag skulle med fog kunna uppfattas som en orättvisa mot de föreningar, som redan tidigare utan statligt bistånd pålagt sina medlemmar fulla avgifter. I det enskilda fallet kunna väl stundom ömmande omständigheter åberopas, särskilt då det gäller ålderstigna personer i små omständigheter, men att på ett rättvist sätt lämna statsunderstöd i särskilt behjärtansvärda fall torde — på sätt pensionsstyrelsen närmare utvecklat — icke låta sig praktiskt genomföra. Visserligen hava även de understödsföreningar, som icke haft godkända stadgar, blivit registrerade hos offentlig myndighet och därmed ställts under viss tillsyn, men denna tillsyn har i regel endast varit av formell art och icke avsett jämväl prövning av de försäkringstekniska kalkylerna. Även om några medlemmar i sådana understödsföreningar kunna hava utgått från

att den statliga tillsynen omfattade jämväl det försäkringstekniska underlaget, kan en sådan missuppfattning icke grunda befogade anspråk på att staten ekonomiskt skulle träda till, när de vanliga avgifterna icke längre förslå. Icke heller i fråga om andra understödsföreningar finner jag skäl att föreslå statsbidrag för underlättande av övergången till den nya lagen.

Förlängning av övergångstiden m. m.

Gällande bestämmelser.

I socialstyrelsens förslag till den nya lagstiftningen om understödsföreningar framhölls, att det vore ofrånkomligt, att de redan registrerade föreningarna medgäves viss tid för att anpassa sig efter de nya bestämmelserna. En övergångstid av fem år föreslogs, vilken tidrymd syntes vara fullt tillräcklig för att föreningarna därunder skulle hinna vidtaga de åtgärder, som erfordrades för anpassning efter den nya lagstiftningen.

I övergångsbestämmelserna till 1938 års lag medgavs, såsom jag tidigare omnämnt, de redan existerande föreningarna en anpassningstid från den 1 juli 1938 till den 1 januari 1943 eller alltså $4\frac{1}{2}$ år.

Framställningar om utsträckt övergångstid.

Redan år 1940 yrkade *de fria sjukförsäkringsförbundet* hos Kungl. Maj:t utsträckning av övergångstiden till utgången av år 1947. Såsom viktigaste skäl för en förlängning anfördes, att ett mycket stort antal mindre föreningar genom den nya lagen komme att berövas varje möjlighet att i fortsättningen bedriva sin rörelse. Särskilt hårt skulle personalkassorna vid fabriker, verkstäder etc. drabbas, och förbundet ansåg sig kunna förutspå, att majoriteten av dessa kassor skulle bli nödsakade att nedlägga verksamheten efter utgången av år 1942, d. v. s. efter den stadgade övergångstidens slut. Under rådande tidsläge vore det emellertid ett samhällsintresse, att alla befintliga hjälporgan för beredande av understöd vid sjukdom och dödsfall tills vidare finge ostört bedriva sin verksamhet såsom tidigare. Föreningarna hade det i regel icke sämre ekonomiskt ställt, än att de även under svåra tidsförhållanden skulle kunna utöva en ovärderlig hjälpverksamhet. Det framstode därför såsom oklokt att tvinga dessa föreningar att likvidera, när deras insats kunde bli mer behövlig än någonsin tidigare.

I infortrat utlåtande hemställde *pensionsstyrelsen*, att framställningen icke måtte föranleda någon åtgärd och yttrade:

Med hänsyn till syftmålet med lagen syntes en förlängning av övergångstiden icke vara att tillråda. För föreningar med svag ekonomisk bärkraft och otillräckliga avgifter skulle ett uppskov med övergången till nya lagen och den därav betingade ekonomiska konsolideringen vara ägnat att ytterligare försämra ställningen och än mera försvåra en övergång. Några fördelar för föreningarna skulle knappast uppkomma vid ett uppskov men väl betydande nackdelar, vilka i så fall skulle gå ut över medlemmarna, som finge sina försäkringsförmåner bringade i ett osäkert läge.

Framställningen föranledde icke någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Sedermera har emellertid *pensionsstyrelsen* funnit sig böra upptaga frågan om förlängning av övergångstiden till förnyat övervägande. Pensionsstyrelsen redogör i sitt förut omnämnda utlåtande (dagtecknat den 5 januari 1942) först för de åtgärder, som från föreningarnas och pensionsstyrelsens sida dittills gjorts för anpassningen efter den nya lagstiftningen och anför följande:

Vid tiden för den nya lagens ikraftträdande funnos registrerade understödsföreningar, erkända sjukkassor och erkända arbetslöshetskassor icke medräknade, till ett sammanlagt antal av 1,976. Redan före ikraftträdandet erhöello föreningarna genom skrivelse från pensionsstyrelsen meddelande om tillkomsten av den nya lagen. Därefter har styrelsen till ledning för föreningarna vid deras åtgöranden för verksamhetens anpassning efter lagen i cirkulärskrivelse den 16 september 1938 till samtliga under styrelsens tillsyn ställda understödsföreningar, erkända sjukkassor medräknade, dels lämnat en kortfattad redogörelse för de viktigaste bestämmelserna i lagen, dels meddelat anvisningar rörande de åtgärder, som föreningarna hade att iakttaga för övergången. Vidare har styrelsen i en annan cirkulärskrivelse den 16 september 1938 samt i ett meddelande den 27 mars 1940 till samtliga berörda föreningar angivit grunder för beräkning av avgifter och för upprättande av försäkrings-teknisk utredning. I förstnämnda cirkulärskrivelse av den 16 september 1938 fanns även angiven en allmän plan för övergångens genomförande, vilken plan tillkommit för undvikande av alltför stora anhopningar av ansökningar om förklaring enligt lagen under vissa skeden av övergångstiden — särskilt under övergångstidens sista del — med därav följande svårighet för styrelsen att behandla de olika ärendena utan alltför stor tidsutdräkt. Enligt planen, som sålunda avsåg att åstadkomma en såvitt möjligt jämn fördelning av omorganisationsarbetet under övergångstiden, skulle ansökan om förklaring ingivas av föreningar med godkända stadgar samt pensionskassor under tiden intill den 1 juli 1940, av föreningar som meddelade enbart begravningshjälp under tiden den 1 juli 1940—den 30 juni 1941 och av sjukkassor samt sjuk- och begravningskassor under tiden den 1 juli 1941—den 30 juni 1942.

Under tiden den 1 juli 1938—den 25 november 1940 hade 51 enligt äldre lag registrerade föreningar erhållit förklaring, 112 sådana föreningar överlätit sin verksamhet på andra understödsföreningar samt 3 på försäkringsbolag, varförutom 18 äldre föreningar trätt i likvidation och upplösts. Sammanlagt hade sålunda 184 av den nya lagen föranledda ärenden blivit avgjorda. Under tiden intill den 1 oktober 1941 hava 682 enligt äldre lag registrerade föreningar inkommit med ansökan om förklaring eller anmälan om likvidation. Sistnämnda dag — då $3\frac{1}{4}$ år förflutit av övergångstiden — hade följaktligen icke mindre än 1,294 föreningar, utgörande huvudmassan av samtliga, icke i förevarande angelägenhet avhörts. Under övergångstidens återstående del, d. v. s. $1\frac{1}{4}$ år, skulle sålunda dessa 1,294 föreningar få beräknas komma att ingiva sina av den nya lagen föranledda framställningar till tillsynsmyndigheten. Av förenämnda 682 ärenden hade 454 hunnit bli slutbehandlade före den 1 oktober 1941. Följaktligen kunde samma dag hela antalet ansökningsärenden, som antingen inkommit men ännu ej slutbehandlats eller kunde förväntas inkomma senast under år 1942, beräknas utgöra 1,522.

Av de anförda siffrorna framgår, att ungefär två tredjedelar av föreningarna ännu den 1 oktober 1941 icke inkommit med ansökan om förklaring enligt lagen. På grund härav och den relativt korta tid, som återstår av den föreskrivna övergångstiden samt för att lättare kunna bedöma det återstående omorganisationsarbetet och den tid det kunde komma att draga, utsände pen-

sionsstyrelsen i slutet av oktober 1941 till de nämnda 1,294 föreningarna en cirkulärskrivelse med begäran om svar på frågor, huruvida föreningen hade för avsikt att söka förklaring eller om det vore föreningens mening att överlåta verksamheten å annan understödsförening eller å försäkringsbolag eller om föreningen utan föregående överlåtelse komme att upphöra med rörelsen och träda i likvidation. Vidare begärdes uppgift om vid vilken tidpunkt föreningen kunde väntas komma att till pensionsstyrelsen ingiva sin framställning samt, därest särskilda svårigheter förelåge för föreningen att före den fastställda övergångstidens slut vidtaga av lagen fordrade åtgärder för förklarings vinnande, vilka dessa svårigheter vore.

Av de tillfrågade föreningarna hava (intill den 5 januari 1942) 1,207 inkommit med svar. Enligt svaren ämnas 799 föreningar fortsätta verksamheten och ansöka om förklaring, 137 överlåta rörelsen å annan förening eller å bolag samt 94 upphöra med verksamheten och träda i likvidation utan samband med överlåtelse.

Av svaren framgår vidare att en del föreningar, oaktat de synas medvetna om vad den nya lagen fordrar för övergång till densamma, ännu icke vidtagit några åtgärder därför. Vidare synes ett stort antal föreningar icke hava rätt uppfattat vad lagen kräver för övergången. Sålunda hysa en del av dem den uppfattningen, att några åtgärder från deras sida icke erfordras, under det att andra visserligen vidtagit smärre förberedelser men, av skilda orsaker, låtit det stanna därvid. Beträffande tidpunkten för ingivandet av författningens enlig ansökan om förklaring hava i fråga om flertalet föreningar icke erhållits tillförlitliga uppgifter. Pensionsstyrelsen har av de inkomna svaren bringats den uppfattningen, att ett betydande antal föreningar icke komma att före 1942 års utgång hava vidtagit erforderliga åtgärder för förklarings vinnande.

Ett antal föreningar hava, oaktat de icke tillfrågats därom, uttryckt en önskan om en — i vissa fall betydlig — utsträckning av övergångstiden och några av dem dessutom en önskan om dispens från nya lagens bestämmelser i vissa hänseenden.

Såsom anledning till dröjsmål med att vidtaga av lagen fordrade åtgärder för förklarings vinnande hava, bland annat, uppgivits bristande kunskap om lagen och oförmåga att handhava spörsmål av här ifrågavarande natur samt vidare inkallelser till militärtjänstgöring, varigenom handhavandet av föreningens angelägenheter måst överlämnas till ovana personer och hållandet av styrelse- och föreningssammanträden försvarats eller rent av förhindrats. Ur svaren kan även utläsas en, ofta tydlig, obenägenhet att under nuvarande tidsförhållanden övergå till nya lagen med därav i regel följande högre avgifter samt i många fall nedsättning av föreningarnas prestationer.

Pensionsstyrelsen framhåller därefter nödvändigheten av viss utsträckning av övergångstiden och anför:

Såsom förhållandena enligt det anförda gestalta sig måste under år 1942, vid oförändrad övergångstid, en betydande anhopning av ärenden komma att uppstå hos tillsynsmyndigheten. Enligt pensionsstyrelsens uppfattning kommer det icke att bli möjligt att slutbehandla alla ifrågavarande ärenden ens under den närmaste tiden efter det att övergångstiden gått till ända. Redan på grund av ärendenas antal synes detta vara uppenbart. Men härtill komma vissa särskilda omständigheter, som äro ägnade att i väsentlig grad fördröja arbetet med ärendenas handläggning. Mest framträdande härvidlag är, att ärenden av förevarande slag ofta befinna sig i ett synnerligen bristfälligt skick, då de inkomma till pensionsstyrelsen. Styrelsen har i dylika fall att lämna föreningarna vägledning för att bringa ärendena i överensstämmelse

med lagens fordringar. Ej sällan medför handläggningen en vidlyftig skriftväxling och blir på detta sätt både besvärlig och tidsödande. Särskilt gäller detta i fråga om stadgar, som äro avsedda för förklaring men som icke stå i överensstämmelse med nya lagen. Ofta åtföljes icke ansökan av i lagen föreskrivna handlingar, såsom försäkringsteknisk utredning eller protokoll utvisande att föreningen beslutat för övergången erforderliga ändringar i stadgarna. Stundom är, då ansökan göres, påbjuden försäkringsteknisk utredning ännu icke upprättad eller har frågan om övergång till den nya lagen icke varit föremål för beslut av föreningen eller också föreligger annat fel, varigenom ärendets avgörande förhindras.

På grund härav är enligt pensionsstyrelsens mening numera ofrånkomligt, att den i lagen stadgade övergångstiden förlänges. Utom att det återstående omorganisationsarbetet kommer att draga betydligt ut på tiden, kan dessutom väntas att ett betydande antal föreningar icke bliva i stånd att före 1942 års utgång vidtaga erforderliga åtgärder för övergången. I sådant fall har föreningen, såsom stadgas i 2 mom. vid 2) i lagens övergångsbestämmelser, att efter förklaring av tillsynsmyndigheten träda i likvidation, även om föreningen icke önskat en sådan utgång. Enligt pensionsstyrelsens mening bör en sådan följd av angivna lagrum i möjligaste mån undvikas, något som näppeligen kan åstadkommas annat än genom en utsträckning av övergångstiden.

Förslag om förlängning har även framförts av järnvägsstyrelsen, som i skrivelse till pensionsstyrelsen hemställt, att pensionsstyrelsen såsom tillsynsmyndighet för understödsföreningar måtte vidtaga åtgärder syftande mot förlängning intill utgången av år 1944 av övergångstiden vad beträffade pensionskassor för personal vid i statens ägo numera övergångna enskilda järnvägar eller vid enskilda järnvägar, vilka kunde väntas bliva förstatligade. I skrivelsen har järnvägsstyrelsen framhållit, att det näppeligen funnes utsikt att under år 1942 få till stånd ett ifrågasatt statsövertagande av nämnda pensionskassor. Enligt övergångsbestämmelserna till den nya lagen skulle kassorna följaktligen vara nödsakade att före utgången av år 1942 ingiva ansökan om förklaring beträffande vederbörligen omarbetade stadgar. Om såsom avsett vore ett statsövertagande komme till stånd inom en relativt nära framtid, syntes det emellertid icke kunna bliva till någon nytta vare sig för statens järnvägar eller någon annan av frågan berörd — men däremot vara ägnat att tilltrassla förhållandena för framtiden — om kassorna bleve nödsakade att under en övergångsperiod av ett eller två år tillämpa pensions- och avgiftsbestämmelser, som väsentligt avveke från de hittills gällande. Det skulle därför icke blott vara högst önskvärt för kassorna själva utan också kunna bliva till fördel för statens järnvägar, om kassorna kunde beredas möjlighet att under ytterligare högst två år, alltså intill utgången av år 1944, fortsätta sin verksamhet i enlighet med föreskrifterna i 1912 års understödsföreningslag.

I fråga om hur långt övergångstiden bör utsträckas anför pensionsstyrelsen:

Övergångstiden bör bliva så lång, att de föreningar, som ännu ej inordnats under lagen, kunna medhinna att därunder vidtaga av lagen fordrade åtgärder för förklarings vinnande. Men nödig hänsyn torde jämväl böra tagas till tillsynsmyndighetens befattning med ifrågavarande ärenden. Denna skulle betydligt underlättas, därest förlängningen av tiden bestämdes olika för skilda kategorier av föreningar, varvid föreningar tillhörande en och samma kategori skulle vara skyldiga att före en för dem fastställd dag hava ingivit sin författningsenligt upprättade ansökan vid äventyr att denna eljest icke upptoges till behandling. På så sätt skulle en anhopning av ärenden, som kunde befaras uppstå mot slutet av övergångstiden, därest denna bestämdes

lika för alla, förhindras och tillsynsmyndigheten sätts i stånd att i görligaste mån avverka under en tidigare period inkomna ärenden, innan nästa period gått till ända. Av föreningarna äro de som meddela enbart kapitalunderstöd (begravningshjälp) enklast till konstruktionen, varför dessa torde före övriga föreningar kunna vidtaga åtgärder för förklarings vinnande. Därnäst följa föreningar, som meddela antingen enbart sjukhjälp eller därjämte begravningshjälp, och sist föreningar som meddela pension. Enligt pensionsstyrelsens förmenande synas därför föreningar av först angivna kategori lämpligen böra medgivas en förlängning av övergångstiden intill den 1 juli 1943, föreningar av den andra kategorien intill den 1 juli 1944 och föreningar av den tredje kategorien intill den 1 juli 1945. Förlängningen av övergångstiden torde knappast kunna bestämmas kortare än vad sålunda föreslagits. Genom att för föreningar, som meddela pension, sålunda förlänga övergångstiden med 2½ år skulle också järnvägsstyrelsens i förenämnda skrivelse framförda önskemål bli tillgodosedda.

Slutligen uttalar pensionsstyrelsen, att några ändrade bestämmelser om övergången till den nya lagen icke erfordrades beträffande de erkända arbetslöshetskassorna.

Remissyttranden i principfrågan.

Vad angår de erkända arbetslöshetskassorna vitsordar *socialstyrelsen*, att samtliga dessa numera äro registrerade enligt 1938 års understödsföreningslag, varför någon ändring av övergångsbestämmelserna för dessa föreningars del icke erfordrades.

Svenska försäkringsbolags riksförbund säger sig icke hava något att erinra mot pensionsstyrelsens förslag om förlängning av övergångstiden.

Understödsföreningarnas riksförbund tillstyrker en utsträckning av övergångstiden med följande motivering:

Att de nuvarande lagbestämmelserna äro kortfattade och i sak föga upplysande, varför ansökningar om lagstadgad förklaring ofta inkomma i ofullständigt eller felaktigt skick, skulle måhända haft mindre att betyda, för den händelse föreningarna informerats i saken. Då så emellertid veterligt ej skett, och enär ett bibehållande av nu gällande tidsfrist tvelsutän komme att förorsaka många föreningar stora svårigheter — i en del fall till och med tvångslikvidation på rent formella grunder — anser sig förbundet böra tillstyrka pensionsstyrelsens förslag, trots att utsträckningen av tiden sannolikt kommer att bidra till att en del föreningar få sin ekonomiska ställning ytterligare försämrade.

Försäkringsinspektionen erinrar om att enligt pensionsstyrelsens uppgifter ännu 3¼ år från lagens ikraftträdande endast ⅓ av föreningarna inkommit med föreskriven ansökan. Vid sådant förhållande kunde det ifrågasättas, om icke de föreslagna förlängningarna vore väl små. Vidare syntes det lämpligt, att tillsynsmyndigheten bereddtes tillfälle att i god tid före övergångstidens utgång bilda sig en uppfattning om de olika föreningarnas ekonomiska ställning. Därest gällande lag icke gäve tillsynsmyndigheten här för nödiga befohgheter, syntes även detta förhållande böra beaktas vid en lagändring.

Svenska sjukkasreförbundet avstyrker pensionsstyrelsens förslag om ut-

sträckt övergångstid för föreningar, som meddela enbart sjukhjälp eller därjämte begravningshjälp, samt anför:

Ånskönt förbundet är medvetet om att svårigheter komma att uppstå för tillsynsmyndigheten att slutbehandla alla ifrågakarande föreningars ärenden, kan förbundet icke finna de anförda omständigheterna så bärande, att en utsträckning av övergångstiden är oundgängligen nödvändig för samtliga kategorier av föreningar. Det synes förbundet icke vara möjligt för pensionsstyrelsen, även om kassorna beredas tillfälle att under ytterligare en viss tid fortsätta sin verksamhet enligt 1912 års understödsföreningslag, att på denna tid slutbehandla alla ifrågakarande ärenden. Det skäl för en förlängning av övergångstiden, som anförts, nämligen att förlängningen skulle ge föreningarna tillfälle att under en längre tid förstärka sina fonder, motsäges av det kända förhållandet, att just den möjlighet, som 1912 års understödsföreningslag gav här berörda föreningar och kassor att bedriva sin verksamhet utan de av 1938 års lag fordrade åtgärderna, medfört, att ekonomin för dessa sammanslutningar i stort sett mer och mer undergrävs. Enligt förbundets mening komme alltså den föreslagna utsträckningen av övergångstiden att ytterligare försämra den ekonomiska ställningen hos ett mycket stort antal av dessa kassor. Det är därför av stor vikt att om möjligt få omorganisationsarbetet genomfört inom ramen för nu gällande övergångstid särskilt beträffande de föreningar, som meddela antingen enbart sjukhjälp eller därjämte begravningshjälp. Detta låte sig troligen göra, om pensionsstyrelsens sjukkassebyrå snarast möjligt erhöle den härför erforderliga förstärkningen av arbetskraften. Pensionsstyrelsens förhoppning att på den föreslagna längre övergångstiden kunna slutbehandla alla ärenden utan förstärkning av arbetskraften torde icke komma att gå i uppfyllelse, särskilt om man ser på det stora antal ansökningsärenden, som redovisades den 1 oktober 1941 såsom ännu ej slutbehandlade eller som kunde förväntas inkomma under 1942. Därför hemställes, att erforderlig arbetskraft ställes till sjukkassebyråns förfogande för att kunna slutbehandla ärenden avseende nämnda kassor inom den i lagen fastställda övergångstiden.

De fria sjukkassornas förbund erinrar om sin år 1940 gjorda hemställan om utsträckning av övergångstiden till utgången av år 1947 och yttrar:

Förbundet anser fortfarande, att det både för föreningarna och för samhället skulle vara lyckligast om ett så långt anstånd som fem år kunde åvägbringas. Av pensionsstyrelsens uppgifter framgår, att icke mindre än 122 understödsföreningar hittills sett sig nödsakade att upphöra med sin verksamhet. Det är antagligt, att siffran kommer att stiga än mera, när utredningarna rörande föreningarnas ekonomiska ställning verkställts och behovet av ökade avgifter klarlagts. Vad pensionsstyrelsen andrager rörande svårigheterna för dem, som handhava föreningarnas angelägenheter, att bemästra de med övergången till den nya lagen sammanhängande problemen, bekräftar endast förbundets förut uttalade åsikt, att lagens bestämmelser i flera hänseenden icke äro lämpade för de mindre föreningarnas verksamhet. För att begravnings- och sjukkassorna skola beredas någon lättnad vid övergången till den nya ordningen erfordras en förlängning med mera än $\frac{1}{2}$ respektive $1\frac{1}{2}$ år. Eftersom nu pensionsstyrelsen själv uttalar, att en förlängning kan medföra lättnad endast i så måtto, att föreningarna givas tillfälle att under en *längre* tid förstärka sina fonder, anser sig förbundet i detta uttalande ha funnit ett stöd för sin hemställan, att övergångstiden måtte förlängas med en så lång tid som fem år, alltså till utgången av år 1947.

**Närmare precisering av de åtgärder,
som föreningarna böra vidtaga
före utgången av övergångstiden.**

Pensionsstyrelsen understryker det bristfälliga skick, i vilket registreringsärendena stundom inkomma, och det betydande arbete pensionsstyrelsen i dylika fall måste nedlägga på att hjälpa föreningarna med att bringa ärendena i riktig ordning samt anför härom följande:

Ofta torde väl dessa bristfälligheter bero på okunnighet och oförmåga hos föreningarnas styrelser att handhava uppgifter, varom här är fråga. Men enligt pensionsstyrelsens uppfattning är en i hög grad bidragande orsak härtill att söka i det förhållandet, att lagen upptager endast knapphändiga bestämmelser angående ansökan om förklaring samt de handlingar, som skola åtfölja densamma. I 1 mom. vid 1) i övergångsbestämmelserna föreskrives sålunda endast, att för erhållande av förklaring fordras därom av föreningen gjord ansökan samt att vid ansökningen skall, med angivet undantag, fogas försäkringsteknisk utredning eller i vissa fall uppgifter enligt fastställt formulär.

För att förklaring skall kunna meddelas förening är emellertid som regel erforderligt, att föreningen först vidtager vissa, stundom ganska betydande ändringar i sina stadgar, vilka ändringar, för att vara giltiga, skola hava beslutats av föreningen i härför bestämd ordning. Då föreningen ansöker om förklaring, har föreningen därför att samtidigt göra anmälan enligt 46 § första stycket i 1912 års understödsföreningslag i och för registrering av stadgeändringsbesluten. Det synes önskvärt, att en föreskrift i angivna hänseenden intages i 1 mom. övergångsbestämmelserna, därvid emellertid för att särskild anmälan skall kunna undvikas, synes böra föreskrivas, att vid anmälan om förklaring skola fogas handlingar, av vilka framgår att föreningen i vederbörlig ordning fattat beslut om erforderliga ändringar i stadgarna. Eftersom förklaring, varom här är fråga, närmast är jämförlig med registrering enligt lagen, synes i övrigt bestämmelsens avfattning lämpligen så nära som möjligt böra ansluta sig till 7 § i nya lagen.

En förutsättning för att en enligt 1912 års understödsföreningslag registrerad förening skall få fortsätta verksamheten efter övergångstidens slut torde vara, att föreningen *dessförinnan* fullgör vad på den lagligen ankommer för att bevara denna möjlighet. Detta framgår ej fullt tydligt av lagbestämmelserna men synes kunna utläsas av vissa uttalanden i förarbetena till lagen. Sålunda framhöll socialstyrelsen i sitt tidigare nämnda utlåtande, att den av styrelsen till fem år föreslagna övergångstiden syntes fullt tillräcklig för att föreningarna *därunder* skulle hinna vidtaga de åtgärder, som erfordrades för anpassning efter den nya lagstiftningen. Samma inställning till denna fråga synes ha intagits av föredragande departementschefen, som framhöll (propositionen nr 19/1938 sid. 87), att om förklaring enligt övergångsbestämmelserna ej vunnes, en avveckling av föreningens rörelse *genast* borde äga rum.

Svenska försäkringsbolags riksförbund har intet att erinra mot pensionsstyrelsens förslag.

Även *de fria sjukkassornas förbund* tillstyrker förslaget att i övergångsbestämmelserna intagas fullständiga anvisningar huru ansökan om förklaring skall göras och vilka handlingar, som skola åtfölja ansökningen. Förbundet gör dock några smärre erinringar mot det av pensionsstyrelsen utarbetade utkastet till lagtext:

I första momentet vid 1) föreskrives, att protokollsavskrifter, stadsexemplar och uppgift om medlemmarnas antal, vilka handlingar skola åtfölja förenings ansökan om förklaring, skola vara bestyrkta av notarius publicus eller med styrelseledamöternas egenhändiga, bevittnade namnunderskrifter. Förbundet anser, att det ur säkerhetssynpunkt vore fullt tillräckligt, om ifrågavarande handlingar bestyrktes av föreningens ordförande ensam. Det av pensionsstyrelsen föreslagna förfaringsättet synes onödigt omständigt och för föreningarna besvärande, särskilt under nuvarande förhållanden, då det ofta kan vara omöjligt att samla styrelsens samtliga ledamöter. Det bör även framhållas, att samtliga styrelseledamöters och -suppleanters namnteckningar skola finnas registrerade hos pensionsstyrelsen, varför någon bevittning icke borde behöva ifrågakomma. — I samma moment anges bland annat kompetenskraven på den som skall upprätta försäkringsteknisk utredning. Med hänsyn till att pensionsstyrelsen, jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 31 januari 1941, har att på begäran av sjukkassa eller sjuk- och begravningskassa verkställa sådan utredning, kan det ifrågasättas, om icke detta bör anges här.

Den föreslagna formuleringen av andra momentet vid 3) synes kunna ge anledning till missuppfattningen, att förening, för att få fortsätta verksamheten, skall ha *vunnit förklaring* före den fastställda övergångstidens slut. Första satsen torde därför lämpligen böra ändras sålunda: »Därest föreningen icke på ansökan, som ingivits till tillsynsmyndigheten före dag, som vid 2) angives, vunnit etc.»

Särbestämmelser beträffande de erkända sjukkassorna?

I fråga om de erkända sjukkassornas övergång till den nya lagstiftningen yttrar *pensionsstyrelsen* följande.

Vad angår dylika kassor synes fordran på ett bifogande av försäkringsteknisk utredning eller uppgifter i dennas ställe icke behöva upprätthållas. Enligt 33 § första stycket förordningen den 26 juni 1931 om erkända sjukkassor (nr 280) i dess ursprungliga lydelse skulle erkänd sjukkassa upptaga fasta medlemsavgifter till bestridande av kostnaderna för dess verksamhet. Avgifterna skulle enligt 33 § andra stycket i förordningen vara så avvägda, att de i förening med andra för kassans verksamhet avsedda inkomster försloge till täckande av kassans löpande utgifter för dess verksamhet, kostnaden för kassans förvaltning häri inberäknad, samt bildande av sjukhjälpfond. Dessa föreskrifter hava till sitt huvudsakliga innehåll upptagits under 13 § nya understödsföreningslagen, varför här berörda förpliktelser redan uppfyllas av erkänd sjukkassa. Vad angår för säkerheten erforderlig fondbildning gäller enligt 16 § första stycket i nya understödsföreningslagen, att erkänd sjukkassa skall göra avsättning till fond enligt vad därom är särskilt föreskrivet (se 35 § första stycket sjukkasseförordningen). Bestämmelser om sådan avsättning finnas i de erkända sjukkassornas stadgar. Med hänsyn till vad sålunda anförts rörande avgifter och fondbildning torde få anses, att de erkända sjukkassorna uppfylla kravet på att deras stadgar skola vara betryggande för medlemmarna och övriga understödsberättigade. Någon granskning av avgifternas bärighet för vinnande av förklaring, varom här är fråga, torde följaktligen icke behöva företagas.

Den nya understödsföreningslagen innehåller i övrigt icke några stadganden, som nödvändiggöra ändring av erkänd sjukkassas stadgar. Dessa måste följaktligen anses stå i överensstämmelse med föreskrifterna i den nya lagen. Dock torde en föreskrift vara erforderlig av innehåll att, där i kassas stadgar förekommer hänvisning till föreskrift som ersatts genom bestäm-

melse i nya understödsföreningslagen, sistnämnda bestämmelse i stället skall tillämpas.

Med hänsyn till vad sålunda anförts synes enligt pensionsstyrelsens förmenande erkänd sjukkassa kunna vinna förklaring, som avses i 1 mom. vid 2) i övergångsbestämmelserna till nya lagen, utan vidtagande av särskilda åtgärder för ändamålet. Förfarandet skulle ytterligare underlättas såväl för kassorna själva som för tillsynsmyndigheten, därest någon ansökan om förklaring från erkänd sjukkassa icke erfordrades utan i stället finge förfaras så att om kassa icke före den 1 januari 1943 hos tillsynsmyndigheten gjort anmälan om överlåtelse av rörelsen och icke heller trätt i likvidation eller försatts i konkurs, tillsynsmyndigheten hade att utan vidare meddela kassan förklaring varom fråga är.

Svenska sjukkasseförbundet hoppas att för de erkända sjukkassornas del övergången må kunna ske med det ytterligare underlättande av förfarandet, som tillsynsmyndigheten anser kunna ske.

De fria sjukkassornas förbund avstyrker de för de erkända sjukkassorna föreslagna lättnaderna och anför:

Det förhållandet, att det i en erkänd sjukkassas stadgar finnes föreskrivet, att avgifterna till kassan skola vara så avvägda, att de förslå till täckande av kassans utgifter och bildande av sjukhjälpfond, innebär icke någon garanti för att så verkligen är förhållandet. Den i övergångsbestämmelserna uppställda fordran på försäkringsteknisk utredning eller uppgifter i dennas ställe avser ju att bereda tillsynsmyndigheten möjlighet att bedöma om de i stadgarna angivna avgiftsbeloppen äro riktigt avvägda i förhållande till prestationer, omkostnader och fondbildning. Att undandraga de statsunderstödda sjukkassorna från denna kontroll torde få anses högst olämpligt och omotiverat.

Då samtliga arbetslöshetskassor redan anpassats till den nya lagstiftningen, erfordras beträffande dem icke någon förlängning av övergångstiden.

Vad angår de erkända sjukkassorna har pensionsstyrelsen föreslagit, att de utan vidtagande av särskilda åtgärder borde kunna vinna förklaring från tillsynsmyndigheten, att deras stadgar stå i överensstämmelse med föreskrifterna i den nya understödsföreningslagen samt äro betryggande för medlemmarna och övriga understödsberättigade ävensom i övrigt upprättade på ett med hänsyn till verksamhetens art och omfattning lämpligt sätt. En sådan förenkling av proceduren innebär icke, såsom från visst håll gjorts gällande, någon försvagning av den offentliga kontrollen över att exempelvis de av föreningen tillämpade avgifterna äro riktigt avvägda och att tillräcklig fondbildning sker, ty redan enligt 40 § förordningen om erkända sjukkassor tillkommer det tillsynsmyndigheten att övervaka, att erkänd sjukkassas verksamhet står i överensstämmelse med förordningen, och de bestämmelser, som där givits angående avgifter och fondbildning, äro i trygghetshänseende fullt jämförliga med motsvarande bestämmelser i den nya lagen om understödsföreningar. Jag biträder därför förslaget att erkänd sjukkassa utan särskild ansökan skall erhålla sådan förklaring, som nyss nämnts, givetvis under förutsättning att kassan icke trätt i likvidation eller försatts i konkurs eller hos tillsynsmyndigheten anmält, att rörelsen överlåtits.

För övriga föreningar torde det vara oundgängligt att förlänga övergångs-

**Departements-
chefen.**

tiden. Ehuru flertalet föreningar torde hava för avsikt att även i framtiden fortsätta sin verksamhet, har endast ett fåtal av dem vidtagit de åtgärder, som de i så fall före övergångstidens slut skola hava gjort. I vissa fall torde en bidragande orsak till förseningen vara att söka i de rådande krisförhållandena, som gjort föreningarna benägna att åtminstone för tillfället uppskjuta en måhända erforderlig sanering av verksamheten. För att man i rådande läge såvitt möjligt skall kunna undgå att efter övergångstidens slut företaga en masslikvidation av sådana understödsföreningar, som icke dessförinnan vidtagit erforderliga åtgärder, synes ytterligare något uppskov nödvändigt. Detta bör emellertid icke bestämmas längre än vad oundgängligen erfordras. Det synes eljest kunna befaras, att svaga föreningars ställning alltför mycket ytterligare försämrats. En lämplig lösning synes vara att på sätt pensionsstyrelsen föreslagit medgiva olika långt anstånd för skilda slag av föreningar, så att föreningar, som meddela enbart kapitalunderstöd, erhålla $\frac{1}{2}$ års förlängning, föreningar, vilka bereda enbart sjukhjälp eller därjämte begravningshjälp, $1\frac{1}{2}$ års förlängning och pensionsföreningar $2\frac{1}{2}$ års förlängning. Därigenom vinnes också den fördelen, att pensionsstyrelsen utan förstärkning av arbetskrafterna lättare kan hinna avarbeta de under varje tidsperiod tillströmmande ärendena. På tillsynsmyndigheten ankommer det att genom cirkulär eller i annan lämplig form erinra föreningarna om deras skyldigheter enligt övergångsbestämmelserna och riskerna av ett dröjsmål samt i samband därmed lämna råd och upplysningar i försäkringstekniska frågor.

I övergångsbestämmelserna återfinnas vissa, låt vara tämligen knapphändiga, bestämmelser angående den ansökan om förklaring, som äldre föreningar skola ingiva, och rörande de handlingar, som skola åtfölja ansökningsen. Därutöver hava givetvis råd och upplysningar kunnat erhållas hos tillsynsmyndigheten. Nu har pensionsstyrelsen föreslagit, att i lagtexten måtte vidtagas vissa jämkningar så att det tydligt måtte framgå, att en enligt äldre lag registrerad förening icke har rätt att efter övergångstidens slut fortsätta sin verksamhet med mindre föreningen dessförinnan vidtagit närmare angivna åtgärder och vidare att bestämmelserna om de handlingar, som skola fogas vid ansökningsen, måtte något omarbetas. Innebörden av pensionsstyrelsens förslag framgår närmare av styrelsens förslag till ny lagtext, till vilket jag hänvisar. De sålunda föreslagna jämkningarna synas ägnade att underlätta övergångsförfarandet.

Innebörden av uttrycket kapitalunderstöd »för en medlem».

Pensionsstyrelsen anför i sitt utlåtande den 5 januari 1942 härutinnan följande:

I 3 § andra och femte styckena 1938 års lag stadgas, att kapitalunderstödet icke må överstiga 500 respektive 4,000 kronor »för en medlem». För den händelse att kapitalunderstöd skall utfalla allenast vid medlemmens eget frånfälle eller att ett kapitalunderstöd skall utfalla, då medlem uppnår viss ålder, och ett, då han avlider, är utan vidare klart, huru bestämmelsen skall tillämpas. Stundom förekommer emellertid i stadgar, som äro avsedda att läggas till grund för registrering, att ett kapitalbelopp skall utbetalas vid

medlemmens eget frånfälle och ytterligare ett belopp efter en eller flera av hans familjemedlemmars död. När i sådant fall de utfästa beloppen tillhoppa överstiga det i lagen för en medlem stadgade maximibeloppet, har pensionsstyrelsen för sin del fattat innebörden av uttrycket »för en medlem» vara den att, där kapitalunderstöd på grund av ett medlemskap skall utgivas för flera personer, det sammanlagda beloppet ej må överstiga det högsta belopp, som enligt lagrummet kunnat utgå för medlemmen allena. Om denna tolkning får anses överensstämma med lagens innebörd, torde något förklarande tillägg i lagen icke vara erforderligt, vilket emellertid i motsatt fall synes påkallat.

Försäkringsinspektionen anser något förklarande tillägg icke erforderligt.

Det i lagen använda uttrycket »för en medlem» lär otvivelaktigt böra tolkas på det sätt pensionsstyrelsen angivit. Något närmare förtydligande därutinnan torde icke erfordras.

**Departement-
chefen.**

Rösträtt mellan föreningssammanträdena.

Pensionsstyrelsen yttrar i det nyss omnämnda utlåtandet den 5 januari 1942 härom följande:

I 33 § första stycket 1938 års lag stadgas, att föreningssammansammanträde, dock att i stadgarna må bestämmas, att vissa ärenden, som ej enligt lagen skola handläggas å föreningssammansammanträde, må i annan ordning avgöras. Emellertid kan, enligt 39 § samma lag, i understödsförenings stadgar bestämmas, att föreningssammansammanträdes befogenhet skall helt eller delvis utövas av därtill utsedda personer — i stadgarna vanligen betecknade ombud — och anses sammanträde, som hålles av dessa, såsom föreningssammansammanträde. Dessa stadganden äro oförändrade hämtade ur 1912 års lag.

Vidare stadgas i 42 § 1938 års lag, att beslut om ändring av understödsförenings stadgar ej är giltigt, med mindre samtliga röstberättigade förenat sig därom eller beslutet fattats å två på varandra följande föreningssammansammanträden, därav minst ett ordinarie, och å det sammanträde, som sist hålles, biträts av minst två tredjedelar av de röstande. Enahanda gäller för giltighet av beslut om understödsförenings likvidation samt för beslut om överlåtelse av understödsförenings rörelse eller viss del därav (43 § första och andra styckena). Jämväl dessa föreskrifter äro oförändrade hämtade ur 1912 års lag.

Enligt lagen skola vissa ärenden, såsom ansvarsfrihet åt styrelsen, ovillkorligen avgöras å föreningssammansammanträde. Andra ärenden åter kunna, oberoende av sammanträde, avgöras genom att samtliga röstberättigade förena sig därom (omröstning bland medlemmarna respektive ombuden).

Alltsedan 1912 års lags tillkomst hava stadgandena i fråga av tillsynsmyndigheten tolkats så, att, där medlemmarna utövade rösträtten å sammanträde, de även vore röstberättigade mellan sammanträdena, och att samma rätt tillkom ombud, där sådana satts i medlemmarnas ställe. I överensstämmelse härmed har hittills förfarits så, att, även om stadgarna såsom i flertalet fall är händelsen saknat direkt föreskrift därom, ett beslut angående stadgeändring, likvidation eller överlåtelse, om ej särskilda bestämmelser äro meddelade, ansetts giltigt, därest samtliga röstberättigade förenat sig därom. Pensionsstyrelsen har övervägt förslag om införande av ett tillägg i lagen, varigenom nämnda praxis blir uttryckligen fastslagen. Därest denna får anses stå i överensstämmelse med lagens innebörd, torde emellertid något sådant tillägg icke vara erforderligt.

Departements-
chefen.

Enär det av pensionsstyrelsen omtalade omröstningssättet icke kan anses strida vare sig mot lagens bestämmelser eller mot god föreningssed, anser jag, att ett uttryckligt fastslående i lagen av hittills tillämpad praxis icke är erforderligt.

Kontroll över likvidatorerna.

Gällande bestämmelser.

I 48 § 1938 års lag om understödsföreningar stadgas, att, om understödsförening skall träda i likvidation, å föreningssammanträde en eller flera likvidatorer skola väljas att verkställa likvidationen. I stadgarna kan bestämmas, att en eller flera likvidatorer skola på annat sätt utses att jämte den eller de å sammanträdet valda deltaga i likvidationen. Tillsynsmyndigheten må enligt samma lagrum utse en god man att såsom likvidator med den eller de övriga likvidatorerna deltaga i likvidationen och att, där så ske kan, åvägbringa förslag till överlåtelse av föreningens rörelse på annan understödsförening eller på försäkringsbolag. Likvidatorerna skola ofördröjligen söka kallelse å föreningens okända borgenärer samt förteckna dess tillgångar och skulder (55 §). Sedan likvidatorerna fullgjort sitt uppdrag, skola de, så snart ske kan, å föreningssammanträde framlägga redovisning för sin förvaltning (60 §). När detta skett, anses föreningen upplöst och likvidatorerna skola ofördröjligen göra anmälan därom för registrering (61 §). Närmare bestämmelser om kontroll över likvidatorerna saknas.

Framställning från pensionsstyrelsen om kompletterande bestämmelser.

Pensionsstyrelsen hemställer i utlåtandet den 5 januari 1942, att i synnerhet under ett långvarigt likvidationsförfarande likvidatorerna måtte åläggas avgiva periodisk redovisning av sådan fullständighet att likvidationens gång kan överblickas, samt anför:

I detta hänseende synas föreskrifterna i 109 och 113 §§ lagen den 12 augusti 1910 om aktiebolag kunna tagas till förebild. Enligt förstnämnda lagrum ha likvidatorerna att sist två månader efter varje räkenskapsårs slut upprätta en redogörelse för sin förvaltning under året samt hålla den tillgänglig för aktieägarna. Har likvidationen ej avslutats inom två år, skola i nästa redogörelse uppgivas de hinder, som därför mött. Är god man förordnad, skall denne över redogörelsen avgiva utlåtande, som bifogas densamma. I 133 § andra stycket aktiebolagslagen stadgas straff för likvidator, som ej fullgör vad honom sålunda åligger.

I lagberedningens förslag till lag om aktiebolag m. m. (statens off. utredn. 1941: 9) har kontrollen över likvidatorerna skärpts. Bland annat skola under likvidationen finnas likvidationsrevisorer. Inom två månader efter räkenskapsårets slut skola likvidatorerna, såsom stadgas i 166 § sista stycket i förslaget, till dem samt till god man, där sådan förordnats, i huvudskrift eller avskrift avlämna redovisningshandlingar, varefter förfares på sätt i 167 och följande §§ närmare stadgas.

I likhet med vad som gäller likvidatorer för aktiebolag synas understödsförenings likvidatorer böra åläggas att avgiva regelbunden redovisning för sin förvaltning. I fråga om likvidationstiden påbjuder icke lagen sammanträde med föreningens medlemmar, å vilket redovisningen skulle kunna framläggas. Icke heller torde någon annan effektiv anordning stå till buds, genom

vilken redovisningshandlingarna kunde hållas tillgängliga för medlemmarna. Detta är enligt pensionsstyrelsens förmenande icke heller erforderligt. Tillfyllest torde vara, att redovisningshandlingarna insändas till tillsynsmyndigheten, i likhet med vad som enligt 77 § nya understödsföreningslagen sker beträffande styrelsens och revisorernas berättelser. Redovisning, som här avses, torde böra avgivas för varje räkenskapsår genom avlämnande av förvaltningsberättelse, upptagande inkomster och utgifter under året samt tillgångar och skulder vid året slut ävensom upplysning om likvidationens gång. Förvaltningsberättelsen bör vara underskriven av samtliga likvidatorer ävensom av god man, där sådan förordnats. Har likvidationen ej avslutats inom två år, synas i nästa förvaltningsberättelse böra uppgivas de hinder, som mött. Berättelsen torde lämpligen böra ingivas till tillsynsmyndigheten inom två månader efter kalenderårets slut. Vidare torde, i likhet med vad som enligt 77 § andra och tredje styckena i understödsföreningslagen gäller för styrelse, skyldighet böra föreskrivas för likvidatorerna att på anfordran lämna tillsynsmyndigheten ytterligare upplysningar ävensom att ej mindre bereda tillsynsmyndigheten eller dess ombud tillfälle att inventera föreningens medel samt granska föreningens räkenskaper och övriga handlingar än även att lämna dem tillträde till föreningsammansträde. — I 113 § aktiebolagslagen stadgas, att om likvidator uppenbarligen visar motvilja eller försummelse vid fullgörande av sitt uppdrag, gode mannen har att anmäla förhållandet hos rätten, som efter likvidatorns hörande äger entlediga honom och utse annan i hans ställe. Enligt pensionsstyrelsens mening synes önskvärt, att en liknande föreskrift intages i understödsföreningslagen, därvid emellertid anmälan till rätten torde böra anförtros åt tillsynsmyndigheten.

Pensionsstyrelsen hänvisar till sitt tidigare omnämnda utkast till ändrad lydelse av vissa bestämmelser i understödsföreningslagen, *Bilaga B*.

Remissyttranden.

Pensionsstyrelsens förslag har i denna del lämnats utan erinran.

Nu gällande bestämmelser om understödsförenings likvidation, vilka nära ansluta sig till vad som gäller för ekonomisk förening i allmänhet, torde i flertalet likvidationsfall vara fullt tillräckliga. För de undantagsfall, då likvidationen tenderar att draga särskilt långt ut på tiden, synes dock lämpligt att det i anslutning till vad som gäller enligt aktiebolagslagen och lagen om försäkringsrörelse stadgas skyldighet för likvidatorerna att med jämna mellan-tider lämna redogörelse över sin förvaltning. Även i övrigt torde tillsynsmyndigheten böra få ökade möjligheter till löpande kontroll över likvidationens gång. Olämplig likvidator bör av domstol kunna skiljas från sitt uppdrag och annan utses.

Föredraganden hemställer härefter, att lagrådets utlåtande över ett inom socialdepartementet i anslutning till vad i det föregående anförts upprättat förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 24 mars 1938 (nr 96) om understödsföreningar, av den lydelse bilaga (*Bilaga A*)¹ till detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen bifaller Hans Maj:st Konungen.

Ur protokollet:

Anders Lundstedt.

¹ Denna bilaga, vilken är likalydande med det vid propositionen fogade lagförslaget, har här utelutits.

Bilaga B.

**Pensionsstyrelsens utkast till ändringar i lagen den 24 mars 1938 (nr 96)
om understödsföreningar.**

3 §.

Understödsförening skall bestå av minst etthundra eller, där föreningen allenast avser att bereda ålderspension eller understöd utgående i kapital en gång för alla vid uppnående av viss ålder (*kapitalunderstöd vid livsfall*), av minst femtio medlemmar.

Avser förening att bereda invalid- eller överlevelsepension utan samband med ålderspension, att bereda sjukhjälp i form av understöd i penningar för varje dag (*sjukpenning*) för längre tid än nittio dagar för ett sammanhängande sjuklighetstillstånd eller att, i andra fall än i första stycket sägs, meddela understöd, utgående i kapital en gång för alla (*annat kapitalunderstöd*), till högre belopp än femhundra kronor för en medlem, skall föreningen bestå av minst femhundra medlemmar.

Därest särskilda omständigheter därtill föranleda, må tillsynsmyndigheten beträffande viss förening medgiva undantag från tillämpningen av den för föreningen jämlikt första eller, i fråga om beredande av pension eller av kapitalunderstöd, jämlikt andra stycket gällande föreskriften angående minsta medlemsantal; och skall i sådant fall tillsynsmyndigheten bestämma det antal medlemmar, varav föreningen minst skall bestå. Beträffande befogenhet för tillsynsmyndigheten att eljest i visst fall meddela understödsförening befrielse från tillämpningen av den för föreningen gällande föreskriften angående minsta medlemsantal stadgas i 47 §.

I den — — — fasta belopp.

Understödsförening må icke meddela kapitalunderstöd till högre belopp än fyratusen kronor för en medlem; dock äger tillsynsmyndigheten, om särskilda omständigheter därtill föranleda, medgiva förening att meddela kapitalunderstöd till högre belopp än nu sagts.

Där ej — — —föreningens understödsverksamhet.

55 §.

1 mom. Likvidatorerna åligger att ofördröjligen söka kallelse å föreningens okända borgenärer samt att förteckna dess tillgångar och skulder.

2 mom. Inom två månader efter varje kalenderårs slut skola likvidatorerna till tillsynsmyndigheten avgiva redovisning för sin förvaltning under året genom avlämnande av förvaltningsberättelse. Denna skall vara underskriven av samtliga likvidatorer ävensom av god man, där sådan förordnats.

Likvidatorerna skola i förvaltningsberättelsen upptaga redovisning för inkomster och utgifter under kalenderåret samt tillgångar och skulder vid årets slut ävensom lämna upplysning om likvidationens gång. Finner tillsynsmyndigheten nödigt att infordra ytterligare upplysningar, skola sådana ofördröjligen lämnas av likvidatorerna.

Har likvidationen ej avslutats inom två år, skola i nästa förvaltningsberättelse uppgivas de hinder, som därför mött.

Likvidatorerna vare pliktiga ej mindre att när som helst bereda tillsynsmyndigheten eller dess ombud tillfälle att inventera föreningens medel samt att granska föreningens räkenskaper och övriga handlingar än även att lämna dem tillträde till föreningsssammanträde.

3 mom. Visar likvidator uppenbarligen motvilja eller försummelse vid fullgörande av sitt uppdrag, äge rätten på anmälan av tillsynsmyndigheten, efter likvidatorns hörande, entlediga honom och förordna annan i hans ställe. Har rätten entledigat likvidator och förordnat annan i hans ställe, skall underrättelse därom med angivande av den nye likvidatorns fullständiga namn ävensom nationalitet och hemvist genom rättens eller domarens försorg ofördröjligen avsändas till tillsynsmyndigheten.

Övergångsbestämmelser.

Denna lag — — — nedan stadgas.

1 mom. Med avseende å understödsförening, som vid nämnda tid är registrerad enligt äldre lag, skall gälla följande.

1) Äldre lag skall fortfarande äga tillämpning intill dess tillsynsmyndigheten på ansökan av föreningen förklarar föreningens stadgar stå i överensstämmelse med föreskrifterna i den nya lagen samt vara betryggande för medlemmarna och övriga understödsberättigade ävensom i övrigt upprättade på ett med hänsyn till verksamhetens art och omfattning lämpligt sätt.

Ansökan om förklaring, som här avses, skall göras av föreningens styrelse.

Vid ansökningen skola vara fogade:

a) i två exemplar avskrift av protokoll samt i förekommande fall jämväl av annan handling, utvisande att beslut om erforderliga ändringar i föreningens stadgar för övergång till den nya lagen tillkommit i föreskriven ordning;

b) två exemplar av föreningens stadgar i deras ändrade lydelse;

c) uppgift om medlemmarnas antal;

d) där föreningens stadgar icke blivit på sätt i 86 § äldre lag sägs godkända av tillsynsmyndigheten, försäkringsteknisk utredning rörande beräkningen av de i stadgarna angivna avgifterna; dock att, där föreningen endast skall bereda understöd vid arbetslöshet eller meddela sjukpenning för högst nittio dagar för ett sammanhängande sjuklighetstillstånd eller sjukvårdersättning eller bägge dessa understöd i förening, i stället må vid ansökningen fogas för bedömning av nämnda avgifters tillräcklighet erforderliga uppgifter, avfattade enligt av tillsynsmyndigheten fastställda formulär.

De vid a) och b) angivna handlingarna skola vara till riktigheten styrkta av notarius publicus eller med styrelseledamöternas egenhändiga, bevittnade namnunderskrifter. Uppgiften om medlemmarnas antal skall vara bestyrkt genom styrelseledamöternas egenhändiga, bevittnade namnunderskrifter.

Försäkringsteknisk utredning skall enligt av tillsynsmyndigheten fastställda grunder upprättas av person, vilken innehar behörighet att utöva befattning såsom aktuarie vid livförsäkringsbolag eller av tillsynsmyndigheten förklarats behörig att upprätta utredningen.

Har vid ansökningen om förklaring styrelseledamot eller annan mot bättre vetande meddelat oriktig uppgift eller har någon, där vid ansökningen fogad försäkringsteknisk utredning är oriktig, mot bättre vetande upprättat utredningen eller med vetskap om dess oriktighet ingivit densamma, vare lag som i 86 § sägs.

2) Förklaring, som — — — motsvarande tillämpning.

3) Därest för — — — sagda tid.

4) Vid tillämpningen — — — vid 1) sägs.

5) Avgives förklaring — — — i understödsföreningsregistret.

2 mom. Där enligt — — — sägs iakttagas.

1) Beslut om sådan ändring av stadgarna, som erfordras för att föreningen skall kunna vinna förklaring enligt 1 mom. vid 1), eller om överlåtelse av

föreningens rörelse eller viss del därav å understödsförening, vilken vunnit sådan förklaring eller blivit registrerad efter den 30 juni 1938, skall anses gillt, därest det å sammanträde biträts av minst tre fjärdedelar av de röstande samt varder gillat av tillsynsmyndigheten; dock att, där för beslutets giltighet är i stadgarna uppställt villkor utöver vad enligt äldre lag är bestämt, sådant villkor skall lända till efterrättelse.

2) Ansökan om förklaring enligt 1 mom. vid 1), åtföljd av i samma mom. vid 1) a—d angivna handlingar, skall för att upptagas till prövning ingivas av förening som uteslutande avser att bereda understöd vid arbetslöshet före den 1 januari 1943, av förening som meddelar enbart kapitalunderstöd före den 1 juli 1943, av förening som meddelar enbart sjukhjälp eller därjämte kapitalunderstöd före den 1 juli 1944 och av förening som meddelar pension före den 1 juli 1945.

3) Därest föreningen icke på ansökan före dag, som vid 2) anges, vunnit förklaring enligt 1 mom. vid 1) och icke heller trätt i likvidation eller försatts i konkurs, förklare tillsynsmyndigheten, att föreningen skall träda i likvidation, och förordne en eller flera likvidatorer att verkställa densamma; i vilket fall skall så anses, som om förklaringen och förordnandet meddelats av domstol jämlikt 82 § äldre lag. Vad nu sagts skall även gälla, där föreningen, sedan dess egendom avträtts till konkurs, jämlikt 66 § andra stycket äldre lag beslutat fortsätta sin verksamhet; och skall vid tillämpning av 60 och 61 §§ äldre lag iakttagas, att vad där sägs angående den tid, då beslutet att föreningen skulle träda i likvidation meddelades av domstol, i stället skall avse tiden för beslutet om egendomsavträde.

3 mom. Förseelse mot — — — blivit begången.

4 mom. Där i — — — nya lagen.

5 mom. Vad i 1 mom. vid 1)—4) och 2 mom. ovan stadgas gäller icke erkänd sjukkasse. Har sådan kassa icke före den 1 januari 1943 hos tillsynsmyndigheten gjort anmälan om överlåtelse av rörelsen och icke heller trätt i likvidation eller försatts i konkurs, skall tillsynsmyndigheten meddela kassan förklaring av innehåll som omförmäles i 1 mom. vid 1).

Där i kassans stadgar förekommer hänvisning till föreskrift, som ersatts genom bestämmelse i nya lagen, skall denna bestämmelse i stället tillämpas.

*Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den
16 maj 1942.*

Närvarande:

justitieråden FORSSMAN,
BELLINDER,
regeringsrådet LUNDEVALL,
justitierådet STERZEL.

Enligt lagrådet den 12 maj 1942 tillhandakommet utdrag av protokoll över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 30 april 1942, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag angående ändring i vissa delar av lagen den 24 mars 1938 (nr 96) om understödsföreningar*.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av hovrättsassessorn Gösta Thulin.

Lagrådet lämnade förslaget utan erinran.

Ur protokollet:

G. Lindencrona.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den
22 maj 1942.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORESS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Efter gemensam beredning med chefen för justitiedepartementet anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, lagrådets den 16 maj 1942 avgivna utlåtande över det den 30 sistlidna april till lagrådet remitterade förslaget till *lag angående ändring i vissa delar av lagen den 24 mars 1938 (nr 96) om understödsföreningar* samt hemställer, att förslaget, som av lagrådet lämnats utan erinran, måtte, jämlikt § 87 regeringsformen, genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Sten-Eric Heinrici.